

Mahdollisuuksia, toivoa ja luottamusta

– kustannuksia säästäviä
ratkaisuja maahanmuuttajien
työllistymiseen

Kotona Suomessa

Astu sisään. Se kannattaa.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Sisällys

Sammandrag	3
1. Johdanto	5
2. Pilottihankkeet	6
2.1. Työryhmä	7
3. Pitkäkestoista matalan kynnyksen palvelua tarvitaan.....	8
3.1. Asiakaskunnan heterogeenisyys	8
3.2. Työttömyyden taustalla olevat moninaiset tekijät – millaisella palveluotteella niihin päästään käsiksi?.....	11
3.3. Maahanmuuttaja-asiakkaiden toiveet palveluiden suhteen	16
3.3.1. Yhteydenpito ja yksilöohjaus	16
3.3.2. Pitkäkestoinen tuki.....	17
3.3.3. Ajatuksia työllistymisestä	18
3.4. Työnantajien näkemyksiä hankkeiden kanssa tehdystä yhteistyöstä	19
3.4.1. Suomen kielen taitoon ja työelämätietoihin liittyvät havainnot; jalkautuva s2-opetus	20
3.4.2. Työnhakijoiden esittely ja suosittelu työnantajille, piilotyöpaikkojen etsiminen, apu perehdytyksessä ja työlupiin liittyvissä asioissa	23
3.4.3. Muut työnantajien haastatteluista esille nousevat aiheet.....	25
4. Oikeus merkitykselliseen elämään myös ilman työtä – sekä iloiset yllättäjät!.....	26
5. Onko työllistymisen tukeminen kallista ja kustannustehotonta?	29
5.1. Kustannushyötyanalyysin vaiheet	32
5.2. Tsemputaan yhdessä -hankkeen kustannushyödyt	34
5.3. Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeen kustannushyödyt	36
5.4. Työnoste Raahe -hankkeen kustannushyödyt.....	38
5.5. Yhteenvedoa kolmen hankkeen kustannushyötyanalyseista.....	40
5.6. Mahdollisuudet todeksi -hankkeen kustannushyödyt Jyväskylän kaupungille.....	41
6. Hanketyön ongelmakohtia ja ratkaisuehdotuksia.....	44
6.1. Ratkaisuna juurruttamisen tukemiseen tarkoitettu erillinen rahoitus	44
6.2. Ratkaisuna hankkeiden tiedot ja tulokset kokoava hakukone	47
6.3. Ratkaisuna koordinaatiohankkeet.....	51
7. Johtopäätökset ja kehittämissuhteet.....	53
Liite 1: Asiakastyypit.....	55
Liite 2: Kooste hankkeista ja viestit päättäjille.....	57
Liite 3: Kooste aiemmin tehdyistä selvityksistä, jotka liittyvät työnantajien näkemyksiin maahanmuuttajien palkkaamisesta & maahanmuuttajista suomalaisessa työelämässä	65
Lähteet	66

Sammandrag

Rapporten redogör för det riksomfattande samordningsprojektet Finland – mitt hem, i vilket erfarenheter och observationer från sju pilotprojekt inom samordningsprojektet läggs fram, beträffande tjänster för invandrare och sysselsättning av invandrare som varit arbetslösa en längre tid. De sju pilotprojekten, som deltagit i uppgörandet av rapporten, fick finansiering genom en ansökan för pilotprojekt år 2017. Målsättningen med ansökningen var att komplettera ett visst område inom integrationstjänsterna: att slussa långvarigt arbetslösa invandrare vidare till arbete, utbildning eller företagsamhet, och likaledes sådana invandrare som stått utanför arbetskraften. Pilotprojekten tillhör ESF:s tredje verksamhetslinje (sysselsättning och arbetskraftens rörlighet) med det särskilda målet 6.1 (främja sysselsättningen bland ungdomar och andra personer som har en svag ställning på arbetsmarknaden). Projekten finansieras av Tavastlands NTM-central.

Bl.a. följande åtgärder har vidtagits för att betjäna målgruppen:

- personliga vägledningsdiskussioner
- kartläggning av kompetens
- handledning enskilt och i grupp för att klargöra klientens målsättningar och alternativ
- stöd vid jobbsökande, bl.a. med rekommendationer till arbetsgivare
- erbjudande av stöd till invandrare och arbetsgivare i början av anställningsförhållandet/praktikperioden och även senare (t.ex. så länge som klienten önskar; även till slutet av praktikperioden, då det är möjligt att ge stöd med tanke på fortsatta planer)
- heltäckande rådgivning gällande bl.a. beskattning, Fpa-förmåner, köp av arbetskläder, dagvårdsplatser och studiemöjligheter
- besök av TE-byråns sakkunniga och stadens socialhandledare i invandrarföreningens lokaler varje vecka
- handledning och rådgivning av klienter på deras modersmål i samarbete med invandrarorganisationer
- s2-stöd (finska) på arbetsplatsen
- kurser i finska, fackterminologi
- fördjupning i samhällskunskap
- mentorskap
- information om möjligheter till frivilligarbete och vägledning till dessa personlig handledning i datoranvändning

Utifrån erfarenheterna från pilotprojekten är det uppenbart att i synnerhet invandrare med långvarig arbetslöshet behöver heltäckande stöd och handledning med låg tröskel under en längre tid. Handledaren ska ha tillräckligt med tid för att lära känna klienten och stödja denna långsiktigt i sökningen av jobb och studieplats.

För många klienter har erfarenheterna av projektet visat att om sådant stöd och sådan service som projekten erbjuder funnits tillgängliga i ett tidigare sked, till exempel omedelbart efter integrationsutbildningen, hade deras arbetslöshet kanske inte varit så lång. Några av pilotprojekten har också nått klienter utanför arbetsmarknaden och hjälpt dem att få jobb. Enskilda sysselsättningshinder har kunnat lösas genom personlig betjäning.

Kostnads-nyttoanalyserna för de fyra pilotprojekten har kunnat påvisa de direkta samhälleliga inbesparingarna som uppstår genom sysselsättning. Granskningarna visar att sysselsättningen av ett relativt litet antal klienter skulle vara tillräcklig för att täcka de fasta kostnaderna för projekt och annan liknande verksamhet. Enligt beräkningarna uppgår den samhälleliga nyttan efter driftskostnaderna till 45 000–760 000 € per år, beroende på vilket projekt det handlar om. Trots detta är det inte lätt att införliva projektens funktioner till ett varaktigt tjänstesystem. Det är förvånande att även om sysselsättningskostnaderna för små kommuner (kommunala satsningar i sysselsättning och utbetalning av arbetsmarknadsstöd) är några miljoner euro per år och i större städer flera tiotals miljoner, kan det fortfarande vara mycket svårt att få finansiering till sysselsättningsfrämjande aktiviteter som kostar några hundra tusen per år. Budgetarna för projekt med goda sysselsättningsresultat är försumbara även i jämförelse med den statliga sysselsättningsbudgeten.

Nedan visas ett sammandrag av den här rapportens utvecklingsförslag:

- Arbetslösa invandrare bör erbjudas långsiktigt, personligt stöd för jobbsökning. Att betjäna långvarigt arbetslösa invandrare, och arbetsgivare som anställer dem, kräver resurser för individuell, långsiktig och högklassig vägledning. Stöd bör också finnas tillgängligt efter anställning eller till exempel efter en praktikperiod.
- Utöver de omfattande integrationstjänsterna i början borde man satsa på att höja sysselsättningsberedskapen och ge möjlighet till att förbättra kunskaperna i finska/svenska bland dem som redan bott en längre tid i Finland.
- Alla människor borde ha något meningsfullt att göra och ges möjlighet att delta i samhället, även om det skulle vara osannolikt att de får ett arbete.
- Erfarenheter av undervisning i finska/svenska i början av/under arbetsförhållandet borde samlas in och analyseras. Praktiskt språkstöd eller annan språkundervisning kan sänka rekryteringströskeln. Det kan vara värt att undersöka behovet av att skapa en permanent modell för språkstöd/språkundervisning i början av/under arbetsförhållandet. Därtill borde man utreda vilka modeller som fungerar bäst både för arbetsgivaren och arbetstagaren.
- Det skulle vara nödvändigt att få forskningsinformation om arbetsgivarnas åsikter och attityder gentemot arbetssökande och anställda med invandrarbakgrund.
- Kostnads-nyttoanalyser kan med fördel användas när man strävar till att göra projektfunktioner permanenta och till att bygga ut dem. Finansiären kunde redan i projektets ansökningsstadium kräva kostnads-nyttoanalys av vissa typer projekt (t.ex. sysselsättningsprojekt) för att stödja utvärdering och implementering. Uppgörande av en kostnads-nyttoanalys skulle vara bra att anteckna redan i projektansökan.
- Det borde övervägas huruvida projektsponsorerna kunde stödja implementeringen med en skild budget, ur vilken man kunde bevilja medel för att göra utvecklade modeller permanenta, samt för att förhandla om varaktig finansiering.
- Oberoende av vilken finansieringsmodell som används borde alla verksamhetsbeskrivningar och resultat gällande integration och invandring göras tillgängliga genom en lättanvänd sökmotor.
- Samordningsprojekt kan ha en positiv inverkan på nivån och effektiviteten i enskilda projekt. Det lämpligaste stället för ett samordningsprojekt skulle vara ett ministerium inom samma ämnesområde.

1. Johdanto

Maahanmuuttajien nopea kotoutuminen ja työllistyminen on ilmaisu, jonka käyttö tuntuu lisääntyneen viime vuosina. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnössä (TrVM 6/2018) jopa esitetään, että kotoutumisjakso määriteltäisiin pääsääntöisesti yhden vuoden mittaiseksi. Se, että maahanmuuttaja oppii suomen tai ruotsin kieltä ja muita yhteiskunnassa tarvittavia taitoja ja pääsee työuran alkuun Suomessa mahdollisimman pian maahantulon jälkeen, on varmasti kaikissa tapauksissa eduksi yksilölle itselleen, hänen lähipiirilleen ja Suomen kansantaloudelle. On kuitenkin useita yhteiskunnallisia rakenteellisia ja toisaalta myös yksilöllisiä tekijöitä, joiden vuoksi kielen oppiminen, kotoutuminen ja työpaikan löytäminen tai työssä pysyminen eivät aina suju jouhevasti ja nopeasti. Selvää on, että pelkästään hallinnolliset päätökset esimerkiksi kotoutumisjakson pituudesta eivät sinänsä nopeuta kenenkään kotoutumista. Maahan muuttaneiden oppimisvalmiudet, pohjakoulutukset, ammattitaidot ja kyvyt vieraan kielen oppimiseen vaihtelevat, samoin heidän fyysinen ja psyykinen terveydentilansa, olemassa olevat verkostonsa ja henkilökohtaiset voimavaransa. Pelkkä yksilön osaaminen tai sen puute ei kuitenkaan yksin selitä kotoutumisen tai työllistymisen onnistumista. Integraation rakenteellisina esteinä ja hidasteina voidaan pitää ainakin oikea-aikaisen ohjauksen ja palveluiden puutetta, perheenyhdistämisen vaikeutta, monimutkaista työttömyysetuusjärjestelmää, joka ei aina kannusta työntekoon tai oman osaamisen kehittämiseen, sekä työmarkkinoilla esiintyvää syrjintää.

Tässä raportissa esitetään suosituksia siitä, mitä erityisesti pidempään työttömänä olleiden maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tukemisessa ja palveluiden järjestämisessä tulisi huomioida. Keskeisimmät havainnot ovat riittävän pitkäkestoisen, luottamuksellisen ja henkilökohtaisen ohjaussuhteen edut ja kustannushyödyt. Raportissa esitetään myös hankemuotoisen työn haasteita ja ratkaisuehdotuksia niihin. Kehittämisehdotukset perustuvat seitsemän Kotona Suomessa -kokonaisuuteen kuuluvan pilottihankkeen sekä Kotona Suomessa -koordinaatiorahaston kokemuksiin ja havaintoihin. Kotona Suomessa -hanke (2015–2020) on Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittama valtakunnallinen kehittämishanke, joka kuuluu ESR:n toimintalinjaan 3 ”työllisyys ja työvoiman liikkuvuus” ja erityistavoitteeseen 6.1. ”nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisen edistäminen”. Hankkeen rahoittaja on Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) ja sitä hallinnoi Uudenmaan ELY-keskus.2.

2. Pilottihankkeet

Raportin laatimisessa mukana olleet seitsemän pilottihanketta saivat rahoituksen vuonna 2017 järjestetyssä pilottihankehaussa. Hankehaun painotuksella pyrittiin kattamaan erästä kotoutumispalvelujen katvealuetta: pidempään työttömänä tai työvoiman ulkopuolella olleiden maahanmuuttajien työhön, koulutukseen tai yrittäjäksi ohjaamista. Pilottihankkeet kuuluvat ESR:n toimintalinjaan 3 (työllisyys ja työvoiman liikkuvuus) ja erityistavoitteeseen 6.1. (nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen). Hankkeiden rahoittaja on Hämeen ELY-keskus.

Hankkeiden kohderyhmän työllistymisvalmiudet ovat puutteelliset johtuen siitä, että he ovat olleet pitkään poissa työmarkkinoilta ja/tai eivät ole lainkaan osallistuneet kotoutumiskoulutukseen tai muihin kotoutumispalveluihin esimerkiksi perhevapaiden tai terveydellisten syiden vuoksi. Työvoimakoulutuksena järjestettyyn kotoutumiskoulutukseen valitaan ensisijaisesti uusia kotoutuja-asiakkaita. Myös suuri osa omaehtoisista kielitaitoa ja työllistymisvalmiuksia kehittävästä koulutuksesta on suunnattu työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimiston) uusille kotoutuja-asiakkaille, tai ainakin niihin osallistuminen työttömyysetuutta menettämättä on usein mahdollista vain kotoutumisajalla. Tästä johtuen kotoutumisajan ylittäneelle henkilölle ei välttämättä löydy sopivaa koulutusta tai palvelua, vaikka häneltä puuttuisivat perustyöllistymisvalmiudet.

Myös osalla niistä työnhakijoista, jotka ovat osallistuneet alkuvaiheen palveluihin ja koulutuksiin, kielitaito ja työnhakutaidot saattavat olla heikot johtuen mm. siitä, että terveydellisten seikkojen tai perheenjäseniä koskevan huolen, maahanmuuton aiheuttaman stressin, asunnottomuuden ja heikkojen oppimisvalmiuksien vuoksi koulutuksen ja ohjauksen sisältöjä on ollut vaikea omaksua. Lisäksi koulutuksessa saavutettu kielitaito ja muut työllistymisvalmiudet ovat saattaneet rapistua, jos alkuvaiheen koulutuksen jälkeen sopivaa jatkoa ei ole löytynyt.

Itsenäinen työnhaku on vaikeaa henkilölle, jolla on heikko kielitaito ja puutteelliset tiedon- ja työnhakutaidot eikä välttämättä juurikaan verkostoja tai työkokemusta Suomesta. Sopivien ja oikea-aikaisten palveluiden, ohjauksen ja tuen puuttuminen on pilottihankkeissa esiin nousseiden kokemusten perusteella saattanut olla osasyynä pitkittyneeseen työttömyyteen, josta on yhä vaikeampi ponnistaa eteenpäin.

Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeen työhönvalmentaja Anna-Mari Mäkelä puutarhalla hankkeen asiakkaan kanssa.

Pilottihankkeissa on tehty mm. seuraavia toimia kohderyhmän palvelemiseksi:

- henkilökohtaiset ohjauskeskustelut
- osaamisen kartoittaminen
- ryhmä- ja yksilövalmennukset asiakkaiden tavoitteiden ja vaihtoehtojen selkiyttämiseksi
- työhaussa auttaminen, mm. suosittelijana toimiminen työnantajien suuntaan
- tuen tarjoaminen maahanmuuttajalle ja työnantajalle työsuhteen/työkokeilun alkuvaiheessa ja myöhemminkin (esim. niin pitkään kuin asiakas toivoo; myös esim. työkokeilun loppuun saakka, jolloin tuetaan jatkoon suunnittelussa)
- neuvottu kokonaisvaltaisesti mm. verotukseen, Kelan etuuksiin, työvaatteiden hankintaan, lasten päivähoitopaikkoihin ja opiskelumahdollisuuksiin liittyvissä asioissa
- TE-toimiston asiantuntijan ja kaupungin sosiaaliohjaajan jalkautuminen maahanmuuttajayhdistysten tiloihin viikoittain
- asiakkaiden omankielinen ohjaus ja neuvonta yhteistyössä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa
- työpaikalle jalkautettu s2-tuki
- suomen kielen koulutukset, ammattisanastokoulutukset
- yhteiskuntatietouden lisääminen
- mentorointi
- tarjottu vapaaehtoistyön tekemisen mahdollisuuksia ja ohjattu niihin
- yksilöllinen valmennus tietokoneen käyttöön

Liitteessä 2 on kerrottu tarkemmin kunkin hankkeen toimenpiteistä ja tuloksista sekä hankkeiden viestit päättäjille.

2.1. Työryhmä

Päävastuu raportin kirjoittamisesta on ollut Kotona Suomessa -koordinaatiohankkeen projektiasiantuntijalla Laura Ruuskasella. Raportin laatimisessa ovat olleet mukana:

Anne Ceesay, projektipäällikkö ja opettaja, Mahdollisuudet todeksi -hanke, Keski-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto Wari ry

Risto Karinen, Director, Owl Group Oy (Kotona Suomessa -hankkeen Hyvä alku -osion kehittävän arvioinnin tekijä)

Mari Korpela, projektityöntekijä ja työvalmentaja, Mahdollisuudet todeksi -hanke, Keski-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto Wari ry

Eija Kuha, projektipäällikkö, Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen -hanke, Oulun seudun ammattiopisto

Suvi Lindén, projektipäällikkö, Tsemppataan yhdessä – kumppanuudella työelämään -hanke, Vantaan kaupunki

Anneli Miekkoja, työvalmentaja, The Nice Work Project -hanke, Helsingin diakonissalaitos

Laura Ruuskanen, projektiasiantuntija, Kotona Suomessa -hanke, Uudenmaan ELY-keskus

Mirva Saastamoinen, ohjausasiantuntija, Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen -hanke, Oulun seudun ammattiopisto

Jarmo Salmi, työhönvalmentaja, Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hanke, Nuorten Ystävät

Saija Taivalmäki, S2-opettaja, Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen -hanke, Oulun seudun ammattiopisto

Katriina Tapanila, projektitutkija, Ote työhön -hanke, Tampereen yliopisto

Anu Vanhatupa, projektipäällikkö, Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hanke, Nuorten Ystävät

Sirpa Väärälä, monikulttuurisen työn ohjaaja, Työnoste Raahe -hanke, Raahen kaupunki

Elsi Ylikulju, projektipäällikkö, Työnoste Raahe -hanke, Raahen kaupunki

Kustannushyötyanalyysijä koskevaa lukua (luku 5) ovat lisäksi kirjoittaneet Senior Manager **Henrik Pekkala** ja Manager **Henri Lahtinen** KPMG Oy:stä.

Ote työhön -hankkeen työelämäohjaajat koulutuksessa. Kuvassa olevat työelämäohjaajat työskentelevät kiinteistöpalvelu- ja hoiva-aloilla.

3. Pitkäkestoista matalan kynnyksen palvelua tarvitaan

Kotona Suomessa -kokonaisuuteen kuuluvien pilottihankkeiden kokemusten perusteella on selvää, että erityisesti maahanmuuttajat, joiden työttömyys on pitkittynyt, tarvitsevat pitkäkestoista, kokonaisvaltaista matalan kynnyksen ohjausta ja tukea. Ohjaajalla on oltava riittävästi aikaa tutustua asiakkaaseen ja tukea tätä työn ja koulutuspaikan haussa pitkäjänteisesti. Alla esitetään näkökulmia, jotka perustelevat tällaisen työtöteen tarpeellisuutta.

3.1. Asiakaskunnan heterogeenisyys

Tämän raportin laatimisessa on ollut mukana 7 pilottihanketta, jotka ovat palvelleet pääasiassa pidempään työttömänä olleita maahanmuuttajia. Erittäin heterogeenista asiakaskuntaa voi pyrkiä hahmottamaan liitteessä 1 esitetyn karkean asiakastyypittelyn kautta, joka on laadittu Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen -hankkeessa Oulun seudun ammattiopistossa.

Koska asiakaskunta on erittäin heterogeeninen ja syyt pitkittyneen työttömyyden taustalla ovat yksilöllisiä, ei ole järkevää eikä mahdollista palvella kaikkia samanlaisella työotteella tai palveluvalikoimalla. Palveluote, jossa ohjaaja ehtii tutustua asiakkaaseen ja hänen tarpeisiinsa ja tarvittaessa tavata tai muulla tavalla ohjata häntä useaankin otteeseen, on erityisen tarpeellinen asiakkaiden ollessa keskenään hyvin erilaisissa tilanteissa. Yksilöllinen toimintatapa vaatii ohjaajalta/valmentajalta työaikaa, palvelu- ja koulutusjärjestelmän tuntemusta, luottamuksen rakentamista, jämäkkyyttä eteenpäin ohjaamisessa, epävarmuuden sieltämistä ja sitkeyttä sekä kulttuurisensitiivistä ja kielitietoista työtettä. On syytä todeta rehellisesti, että tällaiseen työotteeseen ei yleensä ole mahdollisuuksia TE-toimistoissa, jotka ovat keskeisessä roolissa työttömien maahanmuuttajien ohjaamisessa ja työllistymisessä. Esimerkiksi Uudenmaan TE-toimistossa yhdellä kotoutumiseen erikoistuneella asiantuntijalla on vuonna 2019 ollut vastuullaan keskimäärin yli 210 asiakasta (kaikki asiakkaat eivät välttämättä ole kotoutumisajalla). Lisäksi TE-toimistoissa työntekijöiden vaihtuvuus on ajoittain suurta. Tämä tarkoittaa, että uusien työntekijöiden rekrytoimista ja perehdyttämistä joudutaan tekemään jatkuvasti, mikä puolestaan kuormittaa yksiköiden esimiehiä sekä kokeneita asiantuntijoita, joilla olisi ehkä eniten annettavaa vaativassa ohjaustyössä.

Liitteessä 1 esitetty maahanmuuttaja-asiakkaiden karkeakin luokittelu osoittaa, että jo pelkästään pidempään työttömänä olleiden maahanmuuttajien palvelutarpeiden kirjo on erittäin laaja. Voidaan pohtia, ovatko esim. Suomessa oloaika tai työttömyyden kesto ylipäättään järkeviä taustamuuttujia, joiden mukaan asiakkaita segmentoidaan ja näiden segmenttien mukaan kohdennetaan palveluita ja rahoitetaan hankkeita. Suomessa vuosia asuneella voi olla heikompi suomen/ruotsin taito ja vähäisemmät valmiudet itsenäiseen työllistymiseen kuin vastikään maahan saapuneella. Toisaalta juuri maahan saapunut voi olla epävarmassa tilanteessa esim. sen suhteen, aikooko/voiko hän jäädä Suomeen, ja hänellä saattaa olla myös muita elämäntilanteeseen liittyviä syitä, joiden vuoksi tilanne suomen/ruotsin oppimiselle ja työnhaulle ei ole otollinen, vaikka juuri tässä vaiheessa kotoutumista ja työllistymistä edistäviä palveluita hänelle tarjotaan.

Hankkeessa ollut asiakas on kertonut, että apua on tarjottu hänelle väärään aikaan. Juuri maahan tulleen hänelle tarjottiin opiskelupaikkaa, mutta hän koki, ettei ollut siihen aikoinaan valmis. Nyt oltuaan Suomessa 10 vuotta hän haluaisi opiskelemaan, ja apua on vaikea löytää.

— Työnoste Raahe -hanke

Moni vuosia Suomessa asunut asiakas kokee olevansa nyt valmis opiskelemaan ja työelämään, kun lapset ovat jo isoja ja pärjäävät itse. Täytyy myös muistaa, että 20 vuotta sitten saapuneille ei ollut samanlaisia palveluja tarjolla kuin nyt saapuville, joten heissä on paljon väliinputoajia.

— Tsemptaan yhdessä - kumppanuudella työelämään -hanke

Ongelmallinen ryhmä ovat myös Suomeen tulleet korkeakouluopiskelijat, joiden opiskelukieli on englanti. Opintojen aikana suomen kielen oppiminen jää olemattomalle tasolle, jollei ole itse aktiivinen ja ymmärrä, että työllistykseen koulutuksen jälkeen Suomeen hänen pitää osata myös suomea.

— Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hanke

Suomen kotoutumispalvelujärjestelmässä on perinteisesti panostettu vahvaan alkuvaiheeseen, jolloin on tarjolla kielenoppimista ja työllistymistä tukevia palveluita ja mahdollisuus osallistua niihin menettämättä työttömyysetuutta.

Vähintään yhtä tärkeää olisi kuitenkin panostaa Suomessa jo pidempään asuneiden henkilöiden mahdollisuuksiin kehittää suomen/ruotsin taitoaan ja työllistymisvalmiuksiaan.

Näin ehkäistään heidän ajautumistaan pitkäaikaistyöttömiksi tai jäämistään työhön, joka ei vastaa heidän potentiaaliaan. Useiden pilottihankkeiden työntekijöiden mukaan esimerkiksi suomen/ruotsin kielen opiskelumahdollisuudet kotoutumisajan ylittäneille ovat erittäin vähäisiä tai olemattomia. Myös yli B1-tasolle tähtääviä kielikoulutuksia on riittämättömästi tarjolla, ja kaikilla ei ole varaa maksaa esim. yliopiston kurssien osallistumismaksuja. Seuraava esimerkkitapauserästä hankkeesta kuvaa tilannetta, jossa hyvässä työiässä olevalla asiakkaalla on intoa edetä omalla kotoutumis- ja työllistymispolullaan, mutta tarjolla ei ole oikeanlaisia palveluita.

Filippiiniläinen 35-vuotias nainen, joka on ollut Suomessa 4 vuotta. Koulutukseltaan hän on Bachelor of Science. Lähtömaassa hän on toiminut nuorisotyössä. Suomen kielen taitotaso on vielä heikko. Suomessa hän on hoitanut kotona lapsia. Puhuu englantia hyvin, ja kommunikoi enemmän sillä. Kotoutumisaika on mennyt, ja suomen kielen oppiminen on jäänyt niukaksi. Asiakas on aloittanut hankkeen kielivalmennuksessa. Hän haluaisi kuitenkin opiskella suomea intensiivisemmin, koska ymmärtää tarvitsevansa parempaa kielitaitoa sosiaali- ja terveysalan/kasvatusalan jatko-opintoihin. Selvitely vaihtoehtoja, mutta tällä hetkellä intensiivistä suomen kielen opetusta ei ole paikkakunnalla tarjolla missään. Kysytty työvoimakoulutuksen järjestettyyn kotoutumiskoulutukseen pääsemisestä, mutta vastaus TE-palveluista oli, että koska asiakas ei ole enää kotoutumisajalla, pääsyä kotoutumiskoulutukseen ei voi taata, jollei vapaita paikkoja ole tarjolla. Tällä hetkellä nainen on työkokeilussa päiväkodissa, mutta kokee, että työt ovat olleet pitkälti suorittavia tehtäviä eikä hän ole päässyt olemaan lasten kanssa kontaktissa niin paljon kuin olisi halunnut.

Tsemptataan yhdessä – kumppanuudella työelämään -hankkeen työntekijöitä.

Pääministeri Rinteen hallituksen työllisyysastetavoite on 75 % ja hallitusohjelmassa todetaan, että "suurin potentiaali työllisyyden kasvussa on niissä ryhmissä, joissa työllisyys on nyt matalaa joko työttömyyden tai työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisen takia. Näitä ryhmiä ovat esimerkiksi ikääntyneet, pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevat, osatyökykyiset, vammaiset ja osa maahanmuuttajataustaisista. Työllisten määrää voidaan kasvattaa nostamalla jo maahan muuttaneiden työllisyysastetta, koulutusmahdollisuuksia parantamalla sekä vahvistamalla erityisesti osaavan työvoiman työperusteista maahanmuuttoa."

Pitkään työttömänä olleisiin maahanmuuttajiin keskittyneiden hankkeiden kokemusten perusteella voidaan sanoa, että hallitusohjelman tavoitteen saavuttaminen edellyttää resursseja yksilöllisen ja laadukkaan ohjaustyön tekemiseen.

Pidempään maassa olleiden heterogeeniselle joukolle ei ole tarjota samanlaista melko selkeää palvelupolkua, jota vasta maahan tulleille yleensä tarjotaan. Yksilöllisen ohjaustyön lisäksi tarvitaan sopivia palveluita, mm. pidempään Suomessa olleille suunnattuja kielenopiskelun mahdollisuuksia tulisi olla tarjolla riittävästi, samoin tuettuja mahdollisuuksia päästä kiinni työhön

3.2. Työttömyyden taustalla olevat moninaiset tekijät – millaisella palveluotteella niihin päästään käsiksi?

Maahanmuuttaja-asiakkailta voi olla epäluottamusta ja pelkoja viranomaisia kohtaan, ja pilottihankkeiden kokemusten mukaan asiakkaiden luottamus onkin helpompi saavuttaa, kun toimija ei ole viranomainen¹. On mahdollista, että asiakkaat sanovat viranomaisille helpommin, että asia tai ohje on ymmärretty, vaikka todellisuudessa asiakkaalle on saattanut jäädä epäselväksi, mitä seuraavaksi pitäisi tehdä. Toisaalta kyse voi olla yksinkertaisesti siitä, että hankkeissa on ollut enemmän aikaa ja resursseja asiakkaiden kuuntelemiseen ja neuvomiseen. Asiaan vaikuttaa ehkä sekin, että hanketyössä toimivilla ammattilaisilla on erikoisosaamista juurikin maahanmuuttajien ohjaustyöhön ja kohtaamiseen.

Olennaista ohjaustyössä – tehtiin sitä missä tahansa organisaatiossa – on riittävä aikaresurssi, ohjaajan ammattitaito, asiakkaan kohtaaminen sekä ajantasaiset tiedot palveluista ja järjestelmistä.

Esimerkiksi Jyväskylässä toimivassa Mahdollisuudet todeksi -hankkeessa on annettu neuvontaa ja ohjausta erittäin kokonaisvaltaisesti samalla tukien asiakkaita itsenäiseen asioiden hoitamiseen. Osa asiakkaista saattaa tarvita erittäin paljon tukea ja kannattelua, koska hoitamattomista viranomaisasioista, käytännön elämän ongelmista, verkostojen puuttumisesta ja mahdollisista sotatraumoistakin on kenties kasvanut niin iso vyyhti, että eteneminen esim. opiskelemaan tai työnhakuun ei ole mahdollista omin voimin. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita

¹ Seitsemästä pilottihankkeesta kaksi on kuntavetoista (Raahe ja Vantaa), kolme oppilaitosvetoista (joista yksi järjestöjen oppilaitos TSL) ja kaksi yhdistysvetoista (Wari ry ja Nuorten Ystävät ry).

asiakas, jolle hankkeen päättymisen jälkeen, normaalipalveluihin siirryttyään oli saman tien kertynyt vuokratästejä, koska sosiaalitoimi ei ollut ehtinyt häntä neuvoa ja auttaa riittävästi. Mahdollisuudet todeksi -hankkeen työntekijöiden kokemuksen mukaan monille asiakkaille on kertynyt vuosien varrella hoitamattomia asioita ja myös väärinkäsityksiä ja epäluuloja viranomaisia kohtaan, koska he eivät ole saaneet riittävästi apua asioiden hoitamiseen peruspalveluissa. Hankkeessa asiakkaita autettiin työnhaun lisäksi mm. työllistymistä edistäviin palveluihin ja koulutukseen hakeutumisessa, etuuksien hakemisessa, asuntoasioiden selvittelyssä, oleskelulupiin ja kansalaisuuden hakemiseen liittyvissä asioissa, nettiasioinnissa ja lääkärissä käymisessä.

Esimerkkinä kekseliäästä ja monia voimia yhdistävästä toimintatavasta voidaan mainita Vantaan kaupungin Tsempataan yhdessä -hanke.

Siinä toteutetaan viranomaistehtäviä (mm. TE-toimiston ohjaus- ja neuvontatyö), mutta toimintatapana on TE-toimiston asiantuntijan ja kaupungin sosiaaliohjaajan jalkautuminen neljänä päivänä viikossa maahanmuuttajayhdistysten tiloihin, joissa neuvontaa ja ohjausta annetaan yhdistyksissä toimivien omakielisten tsemppareiden kanssa. Viranomaiset rakentavat luottamusta asiakkaisiin jalkautumalla sinne, missä asiakkaat ovat, ja tarjoamalla matalan kynnyksen henkilökohtaista palvelua. Asiakkaan kohtaaminen on luonnollisempaa kuin toimistoympäristössä, vaikka asiat ovatkin samoja. Näissä matalan kynnyksen kohtaamisissa on mahdollista päästä käsiksi asiakkaan elämäntilanteeseen kokonaisuutena ja myös auttaa asiakasta eteenpäin, jos akuutein ongelma on esimerkiksi homeasunto, avioero tai lastenhoidon järjestäminen.

Esimerkiksi TE-toimistossa on jo rajallisten resurssienkin vuoksi keskityttävä TE-toimiston perustehtävään eli työn hakemiseen ja työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin ohjaamiseen, vaikka ensisijainen työllistymisen este olisi jonkin toisen hallinnonalan vastuulle kuuluva (kuten asunnottomuus) tai asiakkaan henkilökohtaiseen elämään liittyvä ja vaikka olisi selvää, että työllistyminen tai esimerkiksi opiskelemaan lähteminen ei tule onnistumaan ennen ensisijaisen ongelman ratkaisemista. On myös huomioitava, että TE-toimistossa asiakkaan työttömyysetuuksiin liittyvä byrokratia voi viedä merkittävän osan yhdelle asiakkaalle käytettävissä olevasta ajasta, ja nykyinen henkilöstöresurssi ei mahdollista kovin syvällistä ohjaustyötä. Tsempataan yhdessä -hankkeen kehittämässä toimintatavassa merkille pantava hyöty on myös se, että asioita voidaan selvittää ja keskustella asiakkaan omalla äidinkielellä, jolloin väärinkäsityksistä aiheutuvaa tyhjäkäyntiä ja turhautumista voidaan vähentää.

Tsempataan yhdessä -hankkeen toimintamallissa on edellä kuvatun lisäksi vielä eräs merkittävä hyöty, jollaista ei tavanomaisessa viranomaispalvelussa tultane koskaan saavuttamaan: kun TE-toimiston ja sosiaalitoimen palveluita annetaan maahanmuuttajayhdistysten tiloissa, tavoitetaan myös niitä henkilöitä, jotka eivät vielä ole työnhakijoina mutta jotka keskustelujen ja asioiden selvittelyjen jälkeen voivat hyvinkin ryhtyä työnhakuun. Normaalistihan TE-toimiston asiakkuus ja työllistymistä tukevat palvelut alkavat siitä, kun henkilö itse ilmoittautuu työnhakijaksi. Työnhakijaksi ilmoittautuminen vaatii tietoa suomalaisesta järjestelmästä

ylipäättään, ja tätä tietoa sekä kykyä itsenäiseen asiointiin kaikilla maahanmuuttajilla ei välttämättä ole. Lisäksi työmarkkinoiden ulkopuolella oleva maahanmuuttaja voi usein tarvita monenlaista tietoa ja rohkaisua sekä ylipäättään ajatusten kääntymistä siihen suuntaan, että työn hakeminen voisi olla hänelle ajankoh- taista ja mielekästä. Todennäköisesti siirtymä työmarkkinoiden ulkopuolelta työnhakijaksi tapahtuu Tsempataan yhdessä -hankkeen kaltaisessa toiminta- mallissa nopeammin ja ehkä varhaisemmassa vaiheessa, kun työnhakuun liitty- vistä asioista keskustellaan järjestön tilassa, jossa asiakas muutenkin kävisi, ja keskustelua voidaan käydä tarvittaessa asiakkaan omalla äidinkielellä. Lisäksi on oletettavaa, että tällaista palvelua saaneet asiakkaat ovat TE-toimiston virallisen asiakkuuden alkaessa jo hieman valmiimpia työnhakuun tai työllistymistä edistä- viin palveluihin osallistumiseen kuin ilman matalan kynnyksen ohjaukseen osal- listumista. Valtiovarainministeriön budjettiesityksessä vuodelle 2020 esitetään ilahduttavasti lisäresursseja TE-toimistoihin.

Perinteisen viranomaistyön lisäksi tarvittaisiin Tsempataan yhdessä -toimintamallin kaltaista etsivää työtettä, joka tavoittaa myös työmarkkinoiden liepeillä olevia asiakkaita ja tukee heitä työnhakuun ryhtymisessä.

Esimerkkinä voidaan mainita kotona lasten kanssa olevat vanhemmat, jotka eivät saa tietoa työnhakuun tai koulutuksiin liittyen virallisilta tahoilta. He saattavat tulla mu- kaan järjestön toimintaan tai tavata siellä ystäviään, ja silloin hankkeen työntekijät tavoittavat heidät. Moni haluaa tietoa työ- elämäänsä siirtymisestä ja koulutusmahdol- lisuuksista ja tarvitsee tukea prosessiin. Lisäksi on asiakkaita, jotka ovat tulleet hoitamaan aivan muuta asiaa ja tutustuvat samalla muihin palveluihimme. Kun luotta- mus on saavutettu jonkin muun asian kaut- ta, on helpompi lähteä miettimään myös työnhakua.

— Tsempataan yhdessä – kumppanuudella työelämään -hanke

Osa työllistymisen esteistä voi olla myös sellaisia, että niiden puheeksi ottaminen on vaikeaa, varsinkin jos ohjaaja ei tunne asiakasta tai hänellä ei ole keinoja tai esim. riittävästi aikaa asioiden käsittelyyn. Tällaisia vaikeita aiheita ovat pilotti- hankkeiden kokemusten mukaan olleet mm. hygieniasiat (esim. työnantaja ottanut hankkeeseen yhteyttä, koska hankkeen kautta työllistyneen asiakkaan henkilökohtaisessa hygieniassa olisi parantamisen varaa), uskonnollisesta taustasta johtuvat asiat, jotka saattavat estää työllistymisen tietyille aloille (esim. lähihoitajan asiakkaana vastakkaisen sukupuolen edustajia, sianlihan käsittely ravintolassa), huivin käytöstä ja rukoilukäytännöistä puhuminen sekä mielenter- veysongelmat.

Näiden asioiden esiin nostaminen vaatii ohjaajalta ammattitaitoa ja kulttuuri-tietoisuutta riippumatta ohjaustyön paikasta, mutta erityisen vaikeaa se lienee kuormittuneessa ja usein nopeasti nähtäviin tuloksiin ja ratkaisuihin tähtäävässä viranomaispalvelussa.

Hankaliin ja sensitiivisiin työllistymisen esteisiin on paremmat mahdollisuudet puuttua palvelumallissa, jossa ohjaajat tuntevat asiakkaan paremmin, ovat saavuttaneet asiakkaan luottamuksen ja jossa aikaa yhdelle asiakkaalle on enemmän.

Nuorten Ystävät ry:n Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeessa on järjestetty ohjaustapaamisia myös toimiston ulkopuolella, ja luottamusta asiakkaksiin on rakennettu mm. yhteisillä retkillä ja liikuntatapahtumilla. Asiakkaille on siis tarjottu mahdollisuus kokeilla eri harrastustoimintoja tai ulkoilumahdollisuuksia ja tutustua Oulun alueen toimintoihin. Näissä epämuodollisissa tapaamisissa asiakkaat ovat saaneet vertaistukea ja ystävystyneet keskenään. Myös luottamus hankkeen työntekijöihin on kasvanut, koska esim. retkillä tai liikuntatapahtumissa työntekijä ja asiakas ovat enemmän yhdenvertaisina. Asiakkaiden on helpompi ottaa puheeksi elämäänsä liittyviä asioita, kun ei olla toimistoympäristössä ja perinteisessä ohjaaja-asiakas -asetelmassa.

Yhdistys on kokenut asiakkaiden luottamuksen saavuttamisessa vahvuudekseen myös sen, että keskustelua eivät ohjaa standardoidut lomakkeet tai viranomaisohjeistukset, vaan asiakas saa kertoa omaa tarinaansa. Tällöin myös työttömyyden taustalla olevat moninaiset syyt ja asiakkaan todelliset toiveet oman tulevaisuutensa suhteen tulevat ehkä helpommin ja nopeammin esiin kuin muodollisemmassa viranomaistapaamisessa.

Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeen työhönvalmennuskeskustelu nuotiolla Virpiniemessä.

Yhtenä esimerkkinä pitkäjänteisen työn tuloksista voidaan pitää tapausta, jossa hankkeen työntekijä oli käynyt asiakkaan kanssa läpi konkreettisia tilanteita, joissa työllistyminen ei yrityksistä huolimatta ollut edistynyt, ja ehdotti asiakkaalle terveystarkastukseen menemistä. Asiakas ei itse ollut kokenut, että hänen terveydentilassaan olisi ollut mitään ongelmaa, mutta keskustelujen jälkeen hän oli itsekin todennut, että terveystarkastukseen kannattaa mennä. Koska asiakas antoi luvan ajan varaamiseen, työntekijä pystyi etukäteen kertomaan sairaanhoitajalle asiakkaan tilanteesta. Asiakas myös halusi mennä ensimmäiseen terveystarkastukseen yhdessä hankkeen työntekijän kanssa.

Tällaiset tapaukset osoittavat, että (pitkään työttömänä olleiden) maahanmuuttajien työllistämiseen tähtäävässä palvelussa korostuvat monesti muut asiat kuin suoraan työhön liittyvät kysymykset.

Maahanmuuttajien työllistymistä edistävien hankkeiden voikin nähdä joskus paikkaavan asiakkaan omien verkostojen, sukulaisten ja ehkä ystävienkin puuttumista. Hankkeiden työntekijät ovat keskustelukumppaneita ja kuuntelijoita sellaisissakin asioissa, joihin yleensä ajatellaan saatavan tukea omalta lähipiiriltä.

Tärkeää on, että asiakassuhde saa kehittyä rauhassa. Luottamus syntyy yhteisistä onnistumisista, kun asiakas näkee, että häntä oikeasti yritetään auttaa. Lisäksi asiakasta on huomattavasti helpompi sparrata ja ohjata eteenpäin palveluihin tai suositella työnantajalle, kun ohjaaja tuntee hänen tilanteensa ja luottamus on molemminpuolista.

— Suvi Lindén, projektipäällikkö, Tsempataan yhdessä - kumppanuudella työelämään -hanke

Viranomaisepäluottamus tulee usein kiireestä, mikä johtaa usein kohtaamattomuuteen. Kuulluksi tulemisen tunne tarvitsee luottamusta – eli aikaa.

— Anneli Miekko-oja, työvalmentaja, The Nice Work Project

Kokonaisvaltainen palvelu, jossa asiakas saa yhtä aikaa tukea työllistymisen edistämiseen, elämänhallintaan, koulutusmahdollisuuksien kartoittamiseen jne. nopeuttaa asiakkaan tilanteen edistymistä. En toivo ”kauppakeskusmallia”, jossa toimijat työskentelevät samassa tilassa mutta erillään, vaan todellista yhden luukun palvelua, jossa toimijat käsittelevät saman asiakkaan tilannetta yhdessä. Tämä lisää luottamusta, mutta myös tietoa muiden toimijoiden työstä; opitaan arvostamaan eri osapuolten tekemää työtä ja hyödyntämään sitä uudella tavalla.

— Suvi Lindén, projektipäällikkö, Tsempataan yhdessä - kumppanuudella työelämään -hanke

Erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden ohjaus tulisi hoitaa keskitetysti moniammatillisessa verkostossa yhden luukun palveluna siten, ettei asiakkaan itsensä tarvitsisi yrittää löytää itselleen apua erilaisilta tahoilta kuten esim. hankkeista. Esimerkkinä iäkkäämpi maahanmuuttaja, joka on asunut Suomessa jo pitempään ilman että kielitaito olisi kehittynyt ja jolla voi olla myös elämänhallinnallisia haasteita.

— Mirva Saastamoinen, ohjausasiantuntija, Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen -hanke

3.3. Maahanmuuttaja-asiakkaiden toiveet palveluiden suhteen

Raporttia laatinut työryhmä piti tärkeänä, että kun raportissa esitetään kehittämissuhteita nykyiseen palvelujärjestelmään, myös maahanmuuttaja-asiakkaiden mielipiteitä kuullaan. Asiakkaiden näkemyksiä heidän saamistaan kotoutumis- ja työllistymispalveluista selvitettiin haastattelemalla pilottihankkeiden asiakkaita keväällä 2019. Tavoitteena oli kerätä asiakkaiden näkemyksiä, kokemuksia ja parannusehdotuksia 1) palvelujärjestelmästä ylipäätään ja 2) kunkin hankkeen toimintoista kotoutumiseen, kielen oppimiseen ja työllistymiseen liittyen. Haastatteluissa käytettiin pohjana yhteistä kysymysrunkoa, mutta kysymyksiä muokattiin jonkin verran eri hankkeiden tekemissä haastatteluissa. Haastattelijoina toimivat hankkeiden työntekijät ja haastateltavia oli yhteensä 24. Osassa haastatteluista käytettiin tulkkia. Haastateltavien iät vaihtelivat 29 ja 58 välillä ja Suomessa asuminen 2 ja 25 vuoden välillä.

Koska haastateltavien määrä on pieni, hankkeiden toimintatavat ja asiakkaille tarjotut palvelut keskenään erilaisia ja myös haastatteluiden toteutuksissa on eroja, ei haastatteluista voida vetää yleistettäviä johtopäätöksiä. Haastatteluista nousee kuitenkin esiin joitakin teemoja, joita useat haastateltavat pitivät tärkeinä ja jotka nähdäksemme tukevat ajatusta kokonaisvaltaisen matalan kynnyksen palvelun tarpeellisuudesta. Alla on kootusti näitä teemoja sekä lainauksia asiakkaiden haastatteluista.

3.3.1. Yhteydenpito ja yksilöohjaus

Erityisesti asiakkaat arvostivat sitä, että heihin pidettiin yhteyttä, heidän kuulumisiaan kysyttiin ja asioiden etenemistä seurattiin. Henkilökohtaisia tapaamisia pidettiin kaikkein toimivimpana yhteydenpidon muotona. Myös sähköpostiasiointi koettiin melko toimivaksi; osa piti siitä, että tällöin jää kirjallisessa muodossa ylös sovitut asiat. Puhelinkeskustelut koettiin heikon suomen kielen taidon takia vaikeiksi. Puhelun aikana on myös vaikeampi tarkistaa Google-kääntäjällä, mitä mikäkin sana tarkoittaa.

Säännöllinen yhteydenpito on tärkeää.

On mukava, että otetaan omatoimisesti hankkeen taholta yhteyttä minuun.

Työntekijät projektissa ilmoittaa paljon ja tekee aktiivisesti töitä meidän kanssa, kokemus on positiivinen.

Yksilöohjaus on hyvä. Tarvitsen urasuunnitteluun liittyvää ohjausta kuitenkin vielä enemmän. Nyt tuntuu, että päässä "mixed" tosi paljon asioita, enkä tiedä kaikkia mahdollisuuksia kouluttautumiseen ja työnhaun prosesseihin liittyen.

3.3.2. Pitkäkestoinen tuki

Myös hankkeiden tarjoama pitkäkestoinen tuki koettiin hyödylliseksi. Osa piti tärkeänä sitä, että sai keskustella aina saman ohjaajan kanssa, osalle tämä ei ollut olennaista.

Hankkeiden tarjoama tuki on ollut käytettävissä myös työllistymisen jälkeen, mikä on olennaista, koska työsuhteet ovat usein lyhyitä ja koska työsuhteen aikanaikin voi ilmetä monenlaisia kysymyksiä ja tuen tarpeita.

Pitkään kestävä tuki on parempi ja henkilökohtainen ohjaus on tärkeää.

Tämä on toivon paikka, jossa voi saavuttaa asioita, jotka eivät aiemmin olleet mahdollisia. Muutos auttaa, työkokeiluun pääsy auttaa, on löytänyt toivon stressin ja vaikean elämäntilanteen keskellä. Täällä autetaan eniten ja aidosti. Muualla tuki loppunut liian pian.

Täällä oikeasti välitetään asioistamme.

En ole vielä tottunut siihen, että joku voi auttaa. On ollut yllätys, että joku haluaa auttaa. Ei ole paljon tietoa, esim. aktiivimallista olen kuullut, mutta ajattelin, että se ei ole tärkeää.

Vertaisryhmän turvallinen ilmapiiri tekee työelämä-tiedon vastaanottamises-takin mukavampaa! Kuva Ote työhön -hankkeesta.

3.3.3. Ajatuksia työllistymisestä

Asiakailta kysyttiin, mikä heidän mielestään on ollut esteenä työllistymiselle ja mitä he omasta mielestään tarvitsevat tai olisivat jo aiemmin tarvinneet, jotta työllistyminen olisi ollut helpompaa. Moni nostaa esiin suomen kielen taidon puutteen keskeisenä syynä, jonka takia he eivät ole työllistyneet aiemmin. Osa mainitsee myös perheenjäsenten tai omaan terveydentilaan liittyviä syitä, joiden vuoksi kielen opiskelu ja työn hakeminen ei ole ollut mahdollista. Osa on hoitanut lapsia kotona, minkä vuoksi opiskelu tai työn hakeminen ei ole aiemmin ollut mahdollista.

Hankkeiden työntekijöiden mukaan useiden asiakkaiden kohdalla merkittävä tekijä työttömyyden pitkittymisessä on se, että työn hakeminen ilman neuvontaa ja apua koetaan ylipäättään vaikeaksi.

Haastattelussa eräs asiakas kertoi, että hänen työsuorituksiinsa on oltu tyytyväisiä, mutta apua (esim. työkokeilun jälkeisessä) uuden työn hakemisessa olisi tarvittu enemmän. Myös työkokeilut puhuttivat joitakin asiakkaita.

Miksi yritykset ottavat vain työkokeiluun, mutta eivät halua palkata?

Työkokeilussa kehutaan paljon, että on hyvä työntekijä, mutta kukaan ei halua kuitenkaan palkata. Miksi?

Toisaalta korostettiin oman vastuun merkitystä.

Positiivinen asenne on tärkeää. On tärkeää mennä kouluun ja opiskella suomen kieltä, pitää olla ahkera ja motivoitunut ja lähettää paljon hakemuksia. Jos en itse yritä, en voi odottaa työpaikkaa.

Keskusteluissa hankkeiden työntekijöiden kanssa on noussut usein esiin ajatus siitä, että jos hankkeissa tarjotun kaltaista tukea ja palvelua olisi ollut asiakkaiden saatavilla aikaisemmin, esim. heti kotoutumiskoulutuksen jälkeen, työttömyys ei välttämättä olisi kestänyt niin pitkään. Osa hankkeista on kokenut tekevänsä korjaavaa työtä, jolla on paikattu aiempia puutteita asiakkaan saamissa palveluissa ja neuvonnassa.

Esimerkkinä voidaan mainita Turkissa kuvataideopettajana toiminut mies, joka on tehnyt Suomessa opettajan pedagogiset opinnot. Työn hakeminen oli kuitenkin vaikeaa ja työttömyysaikaa kertyi. Pilottihankkeesta saamansa suomen kielen vahvistamisen, neuvonnan ja verkostojen avulla hän pääsi suorittamaan oppisopimuksella media-alan perustutkintoa.

Toisena esimerkkinä voidaan mainita pitkään kuntouttavan työtoiminnan piirissä olleet asiakkaat, jotka ovat ohjautuneet hankkeeseen ja joiden kanssa on tehty tiivistä asiakastyötä ja vahvistettu heidän itseluottamustaan. Tämän jälkeen on

autettu työkokeilupaikan etsimisessä, ja hyvin menneen työkokeilun jälkeen on puhuttu palkkatyöstä ja tuettu myös se alkuun. Tällaiset onnistumiset edellyttävät luonnollisesti asiakkaan vahvaa omaa motivaatiota. Merkillepantavaa on myös se, että näissä onnistumisissa hankkeiden työntekijät ovat ikään kuin vahtineet palveluketjun vaikuttavuutta ja sitä, että eteneminen työmarkkinoita kohti on tavoitteellista. Välillä tämä on edellyttänyt asiakkaan tsemppaamista ja välillä yhteydenpitoa mm. TE-toimistoon (työkokeilun, palkkatuen organisoiminen) ja työnantajiin päin.

3.4. Työnantajien näkemyksiä hankkeiden kanssa tehdystä yhteistyöstä

Edellä on kuvattu hankkeissa tehtävän työn etuja maahanmuuttaja-asiakkaiden kannalta. Vähintään yhtä olennaista on tarkastella näiden työllistämishankkeiden hyötyjä työnantajien kannalta. Tärkeää on myös pohtia, mitä maahanmuuttajien työllistämisen esteet työnantajien näkökulmasta ylipäättään ovat, ja millaista tukea työnantajat toivovat maahanmuuttajien työllistämiseen. Tausta-aineistoksi tähän teemaan liittyen yritettiin etsiä tutkimuksia, joissa olisi selvitetty Suomessa toimivilta työnantajilta maahanmuuttajien/ulkomaalaisten palkkaamiseen liittyviä näkemyksiä ja asenteita. Löytyi lukuisia yksittäisiä maahanmuuttajien työllistymiseen, työmarkkina-asemaan ja työvoimapalveluihin liittyviä selvityksiä.

Laajamittaisempaa ja kattavaa tutkimusta työnantajien näkemyksistä ja asenteista ei näytä tehdyn.

(Liitteeseen 3 on koottu aiemmin tehtyjä, työnantajien näkemyksiin sekä työmarkkinoilla oleviin maahanmuuttajiin liittyviä selvityksiä).

Tämä on sinänsä yllättävää, koska erilaisia selvitys- ja tutkimushankkeita maahanmuuttoon ja työllistymiseen liittyen on runsaasti. Kertooko tämä siitä, että edelleen maahanmuuttajien työllistymisen ongelmat mielletään helposti työnhakijan ominaisuuksista ja kyvyistä johtuviksi, kun palkkaavan osapuolen näkemyksiä ja asenteita ei ole katsottu tarpeelliseksi selvittää? Etnistä syrjintää työmarkkinoilla on kyllä todettu ja tutkittu.

Lisäksi olisi käyttöä tutkitulle tiedolle työnantajien näkemyksistä ja asenteista maahanmuuttajataustaisia työnhakijoita ja -tekijöitä kohtaan.

Lisäksi olisi kiinnostavaa tutkimuksella selvittää, mitä työnantajat pitävät suurimpina esteinä maahanmuuttajien palkkaamiselle ja mitä keinoja asian helpottamiseksi toivottaisiin. Ihanteellista olisi, jos työnantajien näkemyksiä voisi selvittää barometri-tyyppisesti jonkin säännöllisesti toistettavan tutkimuksen yhteydessä.

Osa tämän raportin laatimiseen osallistuneista hankkeista on tehnyt tiiviimpää yhteistyötä työnantajien kanssa kuin toiset, ja myös yhteistyömuodot ovat vaihdelleet. Hankkeissa on ollut vaihteleva määrä työnantajakumppaneita, joiden näkemyksiä maahanmuuttajien työllistämiseen ja hankkeen antamaan tukeen liittyen selvitettiin haastatteluilla. Hankkeiden työntekijät haastattelivat kuutta

työnantajan edustajaa keväällä 2019. Lisäksi hyödynnettiin kolmea Ote työhön -hankkeessa aiemmin, kesällä 2018 tehtyä työnantajakumppanin haastattelua. Haastatteluiden tavoitteena oli saada tietoa asioista, jotka maahanmuuttajien työllistämisen koetaan vaikeiksi tai toisaalta lisäarvoa tuottaviksi. Työnantajilta kysyttiin, miten hankkeet ovat auttaneet heitä maahanmuuttajien työllistämiseen liittyvissä asioissa. Pyrittiin myös selvittämään, mitä keinoja tai apua työnantajat toivovat yhteiskunnalta tai palvelujärjestelmältä, jotta maahanmuuttajien palkkaaminen olisi helpompaa. Koska hankkeiden toimintatavat ja niiden työnantajille tarjoamat palvelut ovat hyvin erilaisia ja niitä on tarjottu vaihtelevia määriä, ei alla esitettyjen työnantajien havaintojen voida ajatella koskevan kaikkia hankkeita. Alle on koottu haastatteluissa esiin nousseita keskeisimpiä teemoja. Haastatteluiden lisäksi alla olevassa koosteessa on hyödynnetty sitä tietoa työnantajien toiveista ja tarpeista, jota hankkeiden työntekijöille on kertynyt yhteistyössä työnantajien kanssa.

3.4.1. Suomen kielen taitoon ja työelämä tietoihin liittyvät havainnot; jalkautuva s2-opetus

Ei liene kovin yllättävää, että kaikki työnantajat nostavat suomen kielen taidon merkittäväksi tekijäksi palkkauspäätöstä tehtäessä ja töiden sujumista arvioitaessa. Kielitaito on ratkaisevan tärkeää, koska esim. työohjeet täytyy ymmärtää.

Meillä painotetaan tässä työssä niin paljon työturvallisuusasioita, kriittinen piste on erityisruokavaliot, lapsi ei missään tapauksessa saa saada väärää ruokaa päiväkodissa tai koulussa, jolloin voidaan aiheuttaa hengenvaara. Lisäksi pitäisi pystyä keskustelemaan esimiehen, työyhteisön kanssa ja asiakkaan kanssa, mihin tarvitaan kielitaitoa.

— Henkilöstöhallinnon edustaja ruokapalvelualalla

Jokaisella työntekijällä täytyy olla rooli, moniosaaminen kasvaa koko ajan. Yhden työntekijän täytyy osata useampi rooli, päivittäistavarakaupassa ei ole enää ns. hyllyttäjiä, vaan kaikkien (95 %) täytyy osata kassa. Kassatyö vaatii hyvin monipuolista osaamista; nopeasti vaihtuvat tilanteet ja nopea reagointi, kielitaito ehdoton edellytys.

— K-Supermarketin kauppias

Tärkeintä työllistymisessä on kielitaito ja asenne. Asenne liittyy siihen, että on hyvää tahtoa opetella työtehtävät ja kehittää omaa kielitaitoa.

— Henkilöstöhallinnon edustaja ruokapalvelualalla

Tällä hetkellä monen ammattitaitoisen työntekijän eteneminen vaativimpiin työtehtäviin estyy/hidastuu suomen kielen osaamattomuuden takia. Erityisesti asiantuntijatehtävissä suomen kielen vaatimustaso on korkea, mutta myös suorittavaa työtä tekevillä oma aikaisempi ammattitaito/koulutus jää usein hyödyntämättä, koska kielitaito ei riitä vaativimpiin työtehtäviin. Kielitaidottomuus lisää riskiä työtapaturmiin ja virheisiin työpaikoilla. Varsinkin, jos tullaan maista, joissa turvallisuus on lähtökohtaisesti alemmalla tasolla kuin Suomessa.

— Metalliteollisuusyrityksen edustaja

Myös suomalaisen työelämän pelisääntöjen ja työkuultuurin vähäinen tuntemus koetaan joskus ongelmaksi ja mahdollisesti myös palkkaamisen tai työsuhteen jatkamisen esteeksi. Tällaisia tilanteita ovat olleet esimerkiksi työaikojen noudattamatta jättäminen, miehen puuttuminen vaimon työaikoihin ja väärät käsitykset siitä, kuinka paljon työpaikka voi joustaa esimerkiksi työaikojen suhteen (esimerkiksi pitkät ulkomaanmatkat lomakausien ulkopuolella).

Osa hankkeista on tarjonnut kielitukea asiakkaille työkokeilun tai työsuhteen alussa ja aikana. Kielituki on voinut tarkoittaa työpaikalle jalkautuvaa s2-opettajan työtä (esim. s2-opettaja on mukana työkokeilijan vieressä kassatyössä) tai sitä, että maahanmuuttaja on käynyt hankkeen tarjoamilla suomen kielen tunneilla työkokeilujakson tai työsuhteen aikana. Työnantajille on myös annettu vinkkejä vuorovaikutukseen ja selkokielen käyttöön maahanmuuttajatyöntekijöiden kanssa ja valmisteltu työnantajia siihen, että työkokeiluun/työhön tulevan henkilön suomen taito on kehittymässä. Sekä työnantajat että asiakkaat ovat kokeneet kielituen hyödylliseksi palveluksi.

Tuen saaminen on voinut olla ratkaisevaa siinä, että työnantaja on uskaltanut ottaa työkokeiluun tai palkata heikommin suomea osaavan henkilön.

Olennaista on myös räätälöidä tuki työnantajan tarpeisiin ja kuulostella, onko kielituelle tarvetta – osa työnantajista ei ole kaivannut tällaista palvelua.

Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen -hanke on edesauttanut myös työntekijän palkkaamista, kun tiedossa on ollut, että on ollut kielitukea saatavilla ja asiakas itse ollut motivoitunut opiskelemaan kieltä.

— K-Supermarketin kauppias

Kielituki on tärkeä elementti, samoin kulttuuritulkkitoiminta olisi hyvä. Sinällään eri kielialueilta tulevien työllistäminen on tärkeää ja hyödyllistä myös työnantajan näkökulmasta, koska asiakaskunnassakin on enenevissä määrin maahanmuuttajia. Hyvä palvelu olisi mahdollisuus käyttää esimerkiksi S2-opettajan palveluja erityisesti työsuhteen alkuvaiheessa, jotta voitaisiin varmistaa asioiden riittävä ymmärtäminen (kielen osalta), jotta riskit asiakastyöhön pienenisivät kielellisten haasteiden osalta.

— Asukasyhdistyksen edustaja. Yhdistyksen toimialat kotipalvelu, liikunta- ja hoiva-ala.

Hankkeiden kokemusten ja työnantajille sekä maahanmuuttaja-asiakkaille tehtyjen haastattelujen perusteella työn vaatimuksiin nähden riittämättömäksi koettu suomen/ruotsin taito on sekä työnantajien että maahanmuuttajien itsensä mielestä keskeinen este työllistymiselle. Tiedetään myös, että kielen oppiminen on usein tehokkainta ja motivoivinta aidossa työympäristössä. Näin on erityisesti, jos työpaikan saaminen tai työsuhteen jatkuminen on kiinni kielitaidon kehittymisestä. Myös Helsingin seudun kauppakamarin vuonna 2018 tekemän selvityksen mukaan yritysten (n: 106 yritystä) näkökulmasta kielikoulutus ja suomen kielen käyttäminen töissä ovat toimivimpia tapoja vieraskielisen työntekijän suomen/ruotsin kielitaidon kehittämisessä ja vieraskielisen työntekijän työyhteisöön integroitumisen nopeuttamisessa (Helsingin seudun kauppakamari 2018a).

Helsingin seudun Kauppakamari toteaa myös, että kielitaidon puute on edelleen suurimpia työllistymisen esteitä ulkomaalaistaustaisille henkilöille ja että yhteiskunnan, työnantajan ja omaehtoisen kielten opiskelemisen yhdistelmille olisi luotava enemmän tarjontaa ja mahdollisuuksia (Helsingin seudun kauppakamari 2018b: 23).

Kotoutumis- ja työllistymispalvelujen kehittämistyössä olisi nyt ajankohtaista ottaa kunnolla haltuun työpaikalle jalkautuva kielenopetus.

Työpaikalle jalkautuvaa suomen/ruotsin kielen tukea tai oppilaitoksessa järjestettyä työkokeilun/työsuhteen aikaista kielenopetusta olisi tarpeen kokeilla laajamittaisemmin. Tulisi myös koota yhteen ja analysoida eri tavoin toteutettuja jalkautuvan kielituen malleja ja niiden kustannuksia sekä tuloksia. Työn ohessa annettava kieliopetus on kirjattu myös pääministeri Rinteen hallitusohjelmaan (s. 137), samoin kuin työnantajien rekrytointi- ja monimuotoisuusosaamisen kehittäminen sekä maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja kehittäminen työpaikoilla (s. 136).

Tällä hetkellä valtion taholta on tarjolla työpaikkasuomi- ja työpaikkaruotsi-palvelua, joka on organisoitu Työvoiman liikkuvuus Euroopassa -hankkeen (2014–2020, ESR) kautta. Palvelua on käyttänyt loppuvuodesta 2015 alkaen yhteensä n. 120 työnantajaa ja palvelun piirissä on ollut yhteensä yli 1000 työsuhteessa olevaa maahanmuuttajaa. Työnantajat maksavat 30–50 % koulutuksen hinnasta. Lisäksi kotouttamisen SIB-kokeilussa koulutus on viety työpaikoille ja räätälöity työpaikan tarpeisiin. Kaupungeista ainakin Helsinki on jo vuosia tarjonnut suomen kielen opetusta maahanmuuttajille, jotka ovat työkokeilussa, palkkatukityössä tai oppisopimuksella Helsingin kaupungin työpaikoilla. Lisäksi jalkautuvan s2-opetuksen malleja on kokeiltu hankkeissa, esim.

- Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen (ESR, 2017–2020), Oulun seudun ammat- tiopisto. (Osa Kotona Suomessa -kokonaisuutta.)
- Hyvä alku Hämeessä (ESR, 2016–2018), Koulutuskuntayhtymä Tavastia ym. (Osa Kotona Suomessa -kokonaisuutta.)
- Tarmo (ESR, 2019–2020), Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys
- Kansainvälisen osaajan valmennus työhön KOVAT (ESR, 2018–2020), Itä-Suo- men yliopisto
- KIITO (ESR, 2016–2019), Tampereen aikuiskoulutuskeskus ym.
- Urareitti (ESR, 2015–2018), Hämeen ammattikorkeakoulu ym. (Kehitettiin työ- elämän kieli- ja viestintäkoulutusmalli työelämässä toimiville maahanmuuttaja- sairaanhoitajille.)
- Kansainvälisen osaamisen palvelut (ESR, 2012–2015), Tampereen kaupunki- seudun elinkeino- ja kehitysyhtiö Tredea Oy
- Kolmiloikalla vaihtovirtaa, 2013–2015, Turun ammattikorkeakoulu. (Työpaikalle jalkautuvaa kielenopetusta sairaanhoitajille.)

Lisäksi jotkut koulutusorganisaatiot tarjoavat maksullisena koulutuksena suomen kielen koulutuksia yritysten työntekijöille.

Tarvetta olisi koota nyt hajallaan olevat kokemukset jalkautuvasta s2-tuesta/ työsuhteen aikana järjestetystä suomen kielen opetuksesta ja kerätä vielä lisää kokemuksia erilaisista toteutus- ja rahoitustavoista. Lisäksi erilaisten mallien kustannushyötyjä tulisi arvioida. Myös kansainvälinen vertailu vastaavista malleista olisi mielenkiintoista. Tämä potentiaalisesti hyvinkin merkittävä ja tuloksellinen tuki työllistämisen kynnyksellä on nyt organisoitu ja rahoitettu hajanaisesti ja valtakunnallisesti epätasaisesti.

3.4.2. Työnhakijoiden esittely ja suosittelu työnantajille, piilotyöpaikkojen etsiminen, apu perehdytyksessä ja työlupiin liittyvissä asioissa

Osa hankkeista on tehnyt potentiaalisten työntekijöiden esivalintaa ja haastatellut hakijoita ennen kuin ovat ehdottaneet heitä työnantajille. Tämä säästää työnantajien aikaa ja vaivaa. Osa hankkeista on siis toiminut hieman samaan tapaan kuin TE-toimisto tai henkilöstöpalveluyritykset, tosin sillä erotuksella, että hankkeet tuntevat asiakkaat henkilökohtaisesti, jolloin suosittelu työnantajille on todennäköisesti osuvampaa. Hanketyöntekijöiden ja työnantajien välisissä tapaamisissa on löytynyt myös piilotyöpaikkoja, kun hanke on kartoittanut työnantajan mahdollisia muita rekrytointitarpeita. Esimerkiksi Työnoste Raahe -hankkeessa työtä on tehty paitsi työttömien maahanmuuttajien auttamiseksi myös erittäin yritysälähtöisesti: on haarukoitu alueen yritysten tarpeita ja selvitetty yritysten piilotyöpaikkoja sekä sitä, mitä lisäosaamista työnhakijat mahdollisesti tarvitsevat voidakseen työllistyä alueen yrityksiin. Maahanmuuttajille on järjestetty mm. alakohtaisia suomen kielen koulutuksia työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi.

Työnantajakentän tuntemusta ja ajan tasalla olemista osoittaa myös tapaus, jossa kilpailutuksen hävinnyt siivousfirma joutui irtisanomaan työntekijöitään, ja Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeen ohjaajan avustuksella maahanmuuttajatyöntekijöille saatiin neuvoteltua uudet työpaikat kilpailutuksen voittaneesta siivousfirmasta ilman, että he olivat välissä lainkaan työttöminä. Mahdollisesti heikosti suomea osaavat maahanmuuttajat eivät välttämättä itse olisi kyseisessä tilanteessa osanneet neuvotella tai suositella itseään uuteen firmaan, mutta hankkeen ohjaajan avustuksella työt jatkuivat.

Työnoste Raahe -hankkeen asiakas antaa työnäytettä työhaastattelutilanteessa.

Hankkeet ovat ylipäättään toimineet työnhakijoiden suosittelijoina ja puolesta-puhujina, mikä on usein ratkaisevaa paikan saamisessa. Olennaista on järjestää kohtaaminen ja tapaaminen kasvokkain työnantajan ja työnhakijan välillä, koska tällöin kyse ei ole enää pelkästä nimestä paperissa tai ”maahanmuuttajasta”, vaan yksilöiden toinen toisilleen antamasta vaikutelmasta. Hankkeiden työntekijät ovat myös toimineet väärinkäsitysten selvittelijöinä ja sillanrakentajina työnhakijoiden/-tekijöiden ja työnantajien välillä ongelmatilanteissa. Eräs työnantaja oli jopa todennut hankkeen työntekijälle suoraan, että

”eihän me tätä hakijaa oltaisi kyllä otettu ilman teidän suosittelua”.

Kyseisessä tapauksessa hankkeen avustuksella työpaikan saaneelle työntekijälle oli annettu tehtävä, jonka hän sanoi ymmärtäneensä, mutta työvuorossa hän oli kin tehnyt jostain syystä toisin. Tämän jälkeen työnantaja otti yhteyttä hankkeen työhönvalmentajaan, joka kävi tilannetta läpi sekä työnantajan että työntekijän kanssa ja yhdessä mietittiin ratkaisua, miten tulevaisuudessa tällaiset tilanteet voitaisiin välttää. Työtehtäviä räätälöitiin työntekijälle sopivaksi ja hän on edelleen töissä samassa paikassa. Työnantajan lausahdus kertoo paljon hänen luottamuksestaan hankkeen työhönvalmentajan arviointikykyyn ja ammattitaitoon. Tällainen luottamus ja molemminpuolinen tuntemus eivät synny toimijoiden välillä nopeasti tai kovassa kiireessä.

Työnantajia on tuettu myös siten, että hankkeen työntekijä on voinut olla mukana työpaikalla tapahtuvassa työntekijän perehdytyksessä. Lisäksi hankkeet ovat antaneet työnantajille apua ja tietoa mm. työlupien hakemisesta, työkokeilusta, oppisopimusmahdollisuuksista ja palkkatukityöstä. Esim. Työnoste Raahe -hankkeessa on autettu myös työssä olevia maahanmuuttajia ja heidän työnantajiaan, mikä edistää työssä pysymistä.

Työssä olevan maahanmuuttajan lupaprosesseihin oli tullut epäselvyyksiä, jolloin hankkeen työntekijä tuli apuun. Lopulta hanketyöntekijä lähti hakemaan asiakkaalle työperusteista oleskelulupaa niin lakimiesten kuin työnantajan kanssa yhteistyössä. Asiakirjojen hankkiminen ja hakemuksen teko vei useamman päivän. Työnantaja oli avusta kiitollinen, koska hän sai pitää hyvän työntekijän – asiakas siis sai työluvan. Hanketyöntekijöiden tuki oli erityisen tärkeässä roolissa. Kuka auttaa, neuvoa ja ohjaa työssäkäyvää maahanmuuttajaa? Esimerkiksi tämä henkilö ei ollut TE-toimiston, sosiaalitoimen eikä muunkaan viranomaisen asiakas.

— Työnoste Raahe -hanke

On selvää, että tässä luvussa kuvattu toiminta edellyttää paitsi alueen työmarkkinoiden, työnantajien ja maahanmuuttaja-asiakkaiden tuntemista myös sitä, että luottamus on rakennettu sekä työnantajien että työnhakijoiden suuntaan.

Melko suurella varmuudella voi myös sanoa, että moni hankkeiden avulla työllistynyt maahanmuuttaja ei olisi omin avuin työllistynyt, ja toisaalta moni työnantaja ei olisi löytänyt sopivaa työntekijää ilman hankkeen tekemää taustatyötä ja työnhakijoiden suosittelua.

TE-toimistoissa ei nykyisillä resursseilla ole samanlaisia mahdollisuuksia tehdä yksilöllistä työtä työnhakijoiden kanssa eikä toisaalta myöskään työnantajien suuntaan. Myöskään piilotyöpaikkojen etsimiseen työhallinnossa ei ole samanlaisia mahdollisuuksia.

3.4.3. Muut työnantajien haastatteluista esille nousevat aiheet

Erityisesti Työnoste Raahe -hankkeen tekemistä työnantajakumppaneiden haastatteluista voi lukea työvoimapulan esiin tuomia näkemyksiä sekä työtapoja, jolaisten toivoisi olevan käytössä laajemminkin ja myös laskusuhdanteen aikana.

Työnäytteen antaminen onnistuu esimerkiksi työkokeilun avulla. Meillä työkokeilujen tavoitteena on työllistää henkilö. Valitsemme työkokeilijat sen mukaisesti, että saisimme heistä pysyvää työvoimaa.

— Metalliteollisuusyrityksen edustaja

Työntekijöiden saamiseksi ja työssä pitämiseksi otimme myös vaimot töihin. Järjestelimme myös työmatkat/kyytiasiat ja olemme tehneet työohjeisiin selkeitä kuvia ja tekstejä.

— Elementtituoteteollisuuden yrityksen edustaja

Kaikki Työnoste Raahe -hankkeen haastattelemat työnantajakumppanit nostivat myös esiin sen, että turvapaikanhakijoiden työllistämistä pitäisi helpottaa. Toivottiin myös, että työssäkäyvien turvapaikanhakijoiden status muutettaisiin työteki-jän oleskeluluvaksi ilman liiallista byrokratiaa.

Myös Oulun seudulla tehdyissä työnantaja-haastatteluissa nousi esiin lainsäädäntöön ja byrokratiaan liittyvä toive:

Työllistäminen tulisi tehdä mahdollisimman helpoksi esim. paperityöt/byrokratia. Viranomaisten tulisi voida käyttää enemmän tapauskohtaista harkintaa esimerkiksi palkkatuen myöntämisen suhteen.

— Asukasyhdistyksen edustaja. Yhdistyksen toimialat kotipalvelu, liikunta- ja hoiva-ala.

Maahanmuuttajan palkkaamisessa ratkai-seva tekijä on palkkatuki, koska ei voi odot-taa heti täyttä työpanosta ja myös riittävä kielitaito kehittyy ajan myötä.

— K-supermarketin kauppias

Rinteen hallitusohjelmassa yhtenä tavoit-teena on palkkatuen käytön merkittävä lisääminen, ja hallitusohjelmassa on useita tarkempiakin kirjauksia palkkatuen kehittä-misestä.

Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeen asia-kas opiskelee myynnin ammattitutkintoa ja tekee työhar-joittelua K-marketissa. Haaveissa on työllistyä alalle.

Kahdelle päivittäistavarakaupan työnantajalle (K-Supermarketit) tehdyissä haastatteluissa nousi esiin keskenään samankaltaisia ajatuksia maahanmuuttajien palkkaamisesta. Ensinnäkin molemmat toivat esiin sen, että yksityisyrittäjä ei voi palkata työntekijää, joka ei pysty täyteen työpanokseen ja kaikkiin vaadittaviin, vaihteleviin työtehtäviin. Esim. pelkkää hyllyttäjän tehtävää ei kaupoissa enää ole. Toisekseen todettiin, että kauppiaiden kokemusten mukaan monet maahanmuuttajat tarvitsisivat kantaväestöä pidemmän ajan esim. kassatyöskentelyn opimiseen, mutta ongelmana on se, että kauppias ei voi irrottaa toista työntekijää esim. useaksi viikoksi uuden työntekijän opettajaksi. Keskusteluissa nousi esiin ajatus kassatutorista: jos kauppias saisi ulkopuolista tukea kassatutorin palkan, hän pystyisi kouluttamaan kassalle maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä ja ottamaan heidät heti tuntisopimuksella töihin.

Voisiko työnantajille olla tarjolla jonkinlaisia työhallinnon tarjoamia tukiseteleitä, joiden avulla työnantaja voisi kattaa maahanmuuttajatyöntekijän perehdyttämisestä, työtehtävien opettamisesta tai kielitaidon tukemisesta aiheutuvia kuluja?

Tuki kohdennettaisiin juuri siihen, mitä kulloinkin tarvitaan, kuten tietty määrä lisäperehdytystä tai kielellistä tukea työsuhteen aikana.

4. Oikeus merkitykselliseen elämään myös ilman työtä – sekä iloiset yllättäjät!

Kun pohdimme työllisyys- ja kotoutumispalveluiden kehittämistä, on hallinnollisten, rakenteellisten ja rahoitukseen liittyvien kysymysten lisäksi olennaista muistaa, että esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien tilastoissa jokaisen luvun takana on ihminen yksilöllisen henkilöhistoriansa ja nykyisyytensä kanssa. Kuten luvussa 3.3.3. todettiin, osa hankkeissa mukana olleista asiakkaista olisi saattanut työllistyä aiemmin, jos oikeanlaista tukea ja palveluita olisi ollut aiemmissa kriittisissä kohdissa tarjolla. Juuri tämänkaltaiset ihmiset ovat Rinteen hallitusohjelmassa mainittuja potentiaalisia työllisyyden kasvattajia ja heidän tukeminen kohti työllistymistä on järkevä panostus. Toisaalta osalla hankkeiden asiakkaista työllistymisen esteet ovat sellaisia, että niiden selättäminen työvoimapalveluilla, koulutuksella tai neuvonnalla on hyvin vaikeaa, ja työllistyminen Suomen korkeaa osaamista vaativille työmarkkinoille on ylipäättään erittäin epätodennäköistä. Hankkeiden asiakkaina on ollut esimerkiksi muutamia luku- ja kirjoitustaidottomina aikuisina Suomeen tulleita, joiden työkokemus on maanviljelyksestä tai eläinten hoidosta täysin toisenlaisissa olosuhteissa. Myös fyysisen kunnon ongelmat voivat aiheuttaa suuria esteitä työllistymiselle. On vaikea kuvitella, että esim. erittäin heikosti lukeva ja kirjoittava, vain istumatyöhön kykenevä keski-ikäinen ihminen voisi työllistyä Suomessa ainakaan pitkäkestoiseen palkkatyöhön tai että hän pystyisi myöskään opiskelemaan esimerkiksi ammatillista

tutkintoa. Toisaalta täytyy muistaa, että työllistyminen voi olla yllättävääkin, eikä aina etukäteen voi tietää, kenen kohdalla eteneminen on nopeaa ja kenen kohdalla hidasta.

Hankkeiden kokemusten mukaan myös kaukana avoimista työmarkkinoista olevat henkilöt kokivat hyötyvänsä hankkeen toiminnoista. Esimerkiksi Mahdollisuudet todeksi -hankkeessa nekin asiakkaat, jotka olivat erittäin kaukana työllistymisestä avoimille työmarkkinoille, kokivat oppineensa lisää suomea, saaneensa lisää tietoja yhteiskunnasta sekä saaneensa apua asioiden hoitamisessa ja töiden hakemisessa. Myös The Nice Work Projectissa, joka on keskittynyt pitkään työttömänä olleisiin maahanmuuttajanaisiin, on todettu, että hanke on auttanut suuresti niitäkin naisia, jotka eivät ole vielä työllistyneet. Naiset ovat oppineet lisää suomea, saaneet työelämätietoutta ja apua työnhakuun, saaneet rohkeutta ajatella oman kodin ulkopuolisia mahdollisuuksia ja päässeet esim. työkokeiluun suomalaiseen työpaikkaan ensimmäistä kertaa elämässään.

Hankkeiden asiakkaiden haastatteluissa nousi esiin myös vanhempien kiitolisuus siitä, millaisia mahdollisuuksia omilla lapsilla on Suomessa. Lapsi on esimerkiksi voinut saada Suomessa elintärkeää hoitoa sairauteen ja sellaisia opiskelumahdollisuuksia, joita lähtömaassa ei olisi ollut. Tällaisessa kontekstissa ajatus omasta työllistymisestä ei ehkä tunnu niin tärkeältä, ja yksilökeskeinen ajatus omasta urakehityksestä voi olla ylipäättään vieras. Äitiys ja perheestä huolehtiminen voidaan kokea ilon, voiman ja ylpeyden lähteenä – tämä näkökulma joskus unohtuu keskustelussa maahanmuuttajanaisten alhaisesta työllisyysasteesta.

Erityisesti niissä hankkeissa, joissa on ollut vaikeimmin työllistettäviä asiakkaita, on korostunut ajatus siitä, että kaikilla ihmisillä pitäisi olla mielekästä tekemistä ja mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan, vaikka työpaikan saaminen olisi epätodennäköistä tai vaikka se ei olisi asiakkaan ensisijaisena tavoitteenakaan.

Hankkeiden kokemusten mukaan vaikuttaa siltä, että osa pitkäaikaistyöttömistä maahanmuuttajista on unohdettu vuosiksi kotiin.

Osa asiakkaista haluaa selkeästi töihin ja osa haluaa mielekästä tekemistä ilman vastuuta tai velvoitteita. Kuitenkaan kukaan ei halua olla vain kotona, liikkeelle lähteminen ja tekeminen on tärkeää.

— Anneli Miekk-oja, työvalmentaja, The Nice Work Project

Kielitaidottomuus voi eristää yhteiskunnasta kokonaan. Olisi tärkeää, että heikosti suomea osaavatkin olisivat mukana edes jossain toiminnassa ja pääsisivät osalliseksi.

— Anne Ceesay, projektipäällikkö, Mahdollisuudet todeksi -hanke

Voidaan kysyä, onko TE-toimiston asiakkaana oleminen oikea paikka henkilöille, jotka esim. ikänsä, terveydentilansa, elämäntilanteensa ja pohjakoulutuksensa puolesta ovat erittäin kaukana avoimista työmarkkinoista. Tällaiset henkilöt ovat

kuitenkin mukana TE-toimiston tilastoissa ja TE-toimiston asiantuntijoiden vastuulla on edistää heidänkin työllistymistään. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita henkilö, joka hankkeen avustuksella ohjattiin kuntouttavaan työtoimintaan, jossa tehtiin käsitöitä. Olkapäävaivojen takia asiakas ei kuitenkaan voinut osallistua edes tällaiseen melko kevyeen toimintaan; siitä huolimatta hän oli TE-toimiston työnhakija-asiakas. Tälle asiakaskunnalle ei välttämättä ole tarjolla mitään sopivaa palvelua tai toimintaa, johon TE-asiantuntija voisi heitä ohjata. Olisi kuitenkin tärkeää tarjota näille asiakkaille matalan kynnyksen palvelua ja toimintaa, joissa voisi ylläpitää ja kehittää suomen tai ruotsin kielen taitoa, saada tietoja yhteiskunnasta ja olla osallisena mielekkäässä toiminnassa.

On myös muistettava, että niidenkin henkilöiden kohdalla, joiden työllistyminen vaikuttaa ensisilmäyksellä lähes mahdottomalta, voi kuitenkin tapahtua huomattavaa ja yllättävääkin kehitystä, joka voi johtaa työpaikan saamiseen.

Mitään yhtä yksiselitteistä indikaattoria, joka kertoisi yksilön työllistymisen mahdollisuuksista, ei ole olemassa.

Esimerkkinä yllättävästä etenemisestä voidaan mainita erään hankkeen asiakas, joka oli tullut Suomeen yli 30-vuotiaana luku- ja kirjoitustaidottomana. Hän asui nyt täysin suomenkielisellä alueella, mutta oli saanut kotoutumispalvelut toisella paikkakunnalla ruotsiksi. Kotimaassaan mies ei ollut käynyt kouluja ja oli työskennellyt norsun kouluttajana. Näiden taustatietojen perusteella hankkeen työntekijät epäilivät, että miehen työllistyminen ei todennäköisesti etene kovin nopeasti ja että hän tulee tarvitsemaan runsaasti ja pitkäkestoisesti apua ja tukea työllistykseen. Mies kuitenkin pääsi erään maanmiehensä kanssa työkokeiluun metsätyöhön. Työtekoa helpotti se, että samasta maasta tullut työntekijä auttoi miestä suomenkielisten työohjeiden ymmärtämisessä. Lisäksi mies on erittäin hyväkuntoinen, ahkera ja sosiaalisesti taitava. Työkokeilu sujui erittäin hyvin ja johti palkkatukityöhön. Tällä hetkellä mies opiskelee oppisopimuksella metsuriksi. Metsätyö sopii hänelle erittäin hyvin.

Myös Tsempataan yhdessä -hankkeessa koettiin onnistuminen asiakkaan kohdalla, jonka työllistyminen näytti aluksi epätodennäköiseltä. Tämä keski-ikäinen nainen oli asunut jo pitkään Suomessa ja puhui kyllä suomea, mutta luku- ja kirjoitustaidon kanssa oli ongelmia. Asiakkaalla oli todettu terveydellistä ongelmaa, jonka vuoksi hän ei voi nostella raskaita asioita. Hän oli ollut useassa työkokeilussa, mutta jatkokoulutusta ei ollut löytynyt, koska asiakkaalla ei ole ammatillista koulutusta. Asiakas tuli hankkeen päivystykseen, jolloin TE-asiantuntija etsi sopivan rekry-koulutuksen ja teki asiakkaalle erillisen suosituksen koulutukseen. Hän pääsi koulutukseen ja kävi sen loppuun. Koulutuksen aikana hankkeen tiimin piti tsempata asiakasta: hän koki koulutuksen melko haastavana ja tiimin piti kannustaa häntä jatkamaan vaikeuksista huolimatta. Koulutuksen käytyään hän pääsi huoltoasemalle töihin ja sittemmin on ehtinyt jo vaihtaa työpaikkaakin. Klassikkoesimerkki asiakkaasta, jonka työllistymiseen kukaan ei jaksanut uskoa aiemmin.

5. Onko työllistymisen tukeminen kallista ja kustannustehotonta?

Yllä on esitetty lukuisia syitä, joiden perusteella työttömille maahanmuuttajille ja erityisesti pidempään työttömänä olleille maahanmuuttajille on olennaista tarjota pitkäkestoisia, luottamukseen perustuvia matalan kynnyksen palveluita. Miksi on kuitenkin niin, että tällaisia palveluita tarjotaan lähinnä määräaikaissä työllistämishankkeissa, joiden alkaessa kiitellään tarpeellisesta lisästä palveluvalikoimaan ja joiden päättyessä aina mietitään, mihin asiakkaat nyt ohjataan? Onko syynä se, että tällaiset palvelut ovat kalliita ja kustannustehottomia ja siksi valtio ja kunnat eivät halua niitä rahoittaa?

Kotona Suomessa -hankkeessa päätettiin selvittää pilottihankkeiden myötävaikutuksella tapahtuvan maahanmuuttajien työllistymisen tuomia kustannushyötyjä. Lisäksi haluttiin kouluttaa hankkeiden työntekijöitä kustannushyötyjen laskemisessa ja osoittamisessa. Keväällä 2019 kustannushyötyanalyysin toteuttajatahoksi valikoitui KPMG, jonka asiantuntijat laativat kustannushyötyanalyysit neljästä Kotona Suomessa -kokonaisuuteen kuuluvasta pilottihankkeesta (Tsem-pataan yhdessä – kumppanuudella työelämään, Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille, Työnoste Raahe ja Mahdollisuudet todeksi). Lisäksi kaikkien pilottihankkeiden työntekijöille tarjottiin peruskoulutus kustannushyötyajattelusta.

Mainitut hankkeet valikoituivat kustannushyötyanalyysin kohteiksi, koska niiden työllistämistulokset vaikuttivat näppituntumalta hyviltä ja koska hankkeilla oli kiinnostusta kustannushyötyanalyysin tekemiseen. Ajatuksena oli, että hankkeet voisivat hyödyntää laskelmien tuloksia yrittäessään juurruttaa hankkeiden toimintoja osaksi alueen työllisyydenhoidon ja kotouttamistyön pysyvää toimintaa.

Minkä tahansa toiminnan aloittamisen tai vakiinnuttamisen yhteydessä päädytään aina keskustelemaan toiminnan kustannuksista sekä toiminnan tuottamista hyödyistä.

Usein hankkeet pystyvät esittämään vain hankkeen toiminnan kulut, mutta eivät valtiolle tai kunnalle koituvia säästöjä. Kotona Suomessa -koordinaatiohanke halusi tarjota pilottihankkeille lisää osaamista ja työkaluja hankkeiden kustannushyötyjen analysoimiseen, koska toimintojen vakiinnuttamista tai vähintään vakiinnuttamismahdollisuuksien selvittämistä edellytetään hankkeilta.

Kustannushyötyjen osoittaminen voi olla merkittävää vakiinnuttamisen kannalta.

Hankkeita koskevissa analyysissä tarkasteltiin hankkeiden myötävaikutuksella työllistyneiden maahanmuuttaja-asiakkaiden työllistymisestä aiheutuvia yhteiskunnallisia säästöjä suhteessa hanketoiminnan kustannuksiin. Tarkastelu päättyi rajaamaan vain työllistymisestä aiheutuviin välittömiin yhteiskunnallisiin säästöihin, koska erilaisten työllistymisestä seuraavien välillisten hyvinvointihyötyjen – jotka myös säästävät yhteiskunnan varoja – analysointi olisi vaatinut

mahdollisuuksia seurata asiakkaiden etenemistä pidemmällä aikavälillä. Välillisten hyötyjen pidempiaikainen seuranta olisi edellyttänyt myös standardoitujen työ- ja toimintakyvyn mittareiden käyttöä jo hankkeiden alkuvaiheessa sekä säännöllisin väliajoin asiakkaan tilanteen edetessä. Rajaukseen vaikutti myös se, että työttömyyteen liittyvien negatiivisten hyvinvointivaikutusten aiheuttamista vaikutuksista julkiseen talouteen ei ole olemassa helposti hyödynnettäviä laskelmia. Hankkeiden asiakkaista monet ovat siirtyneet opiskelemaan, mutta myöskään opintojen aloittaneiden osalta ei arvioitu kustannuksia tai hyötyjä yhteiskunnalle, koska tällaisten välillisten vaikutusten laskeminen olisi edellyttänyt pidemmän aikavälin seurantaa.

Työnoste Raahe -hankkeen myötävaikutuksella työllistynyt henkilö metalliteollisuusyrityksessä.

Työvoimapalvelu- ja koulutushankinnoissa ja myös esim. ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksessa on viime vuosina alettu aiempaa enemmän korostaa tuloksellisuutta rahoituksen saamisen kriteerinä. Niin työllisyyspalveluiden hankinnasta ja tulosten raportoinnista vastaavat tahot kuin palveluiden tuottajat ja hanketoimijatkin usein tuskailevat sitä, että vaikuttavuuden tai tuloksellisuuden mittarina yleisesti käytetty henkilön työmarkkinastatuksen muutos (esim. työllistyminen, opintojen aloittaminen) jättää piiloon monia muita myönteisiä muutoksia, joihin koulutus tai ohjaustyö on myötävaikuttanut. Olisikin toivottavaa, että palvelun alkaessa, sen aikana ja sen päätyttyä hyödynnettäisiin nykyistä enemmän validoituja työ- ja toimintakyvyn mittareita. Esimerkiksi Kykyviisari on tähän tarkoitukseen soveltuva maksuton arviointimenetelmä, joka toimii useilla eri kielillä.

Jos palvelun kuluessa ja sen päätyttyä mitattaisiin uudelleen asiakkaiden työ- ja toimintakykyä, voitaisiin kerryttää nykyistä enemmän ja nykyistä vertailukelpoisempaa dataa erilaisten palveluiden vaikutuksesta työ- ja toimintakykyyn. Työ- ja toimintakyvyn seuraamisella voitaisiin saada näkyviin myös muutoksia siinä, kuinka henkilö itse hahmottaa omaa tilannettaan ja mm. etäisyyttään työmarkkinoista. Tällaisia palveluiden ”pehmeämpiä” arvoja ja vaikutuksia ei tällä hetkellä systemaattisesti arvioida samaan tapaan kuin esim. työllisyyden tai kielitaidon kehittymistä erilaisten palveluiden jälkeen – joskin niidenkin arvioinnissa ja seurannassa olisi runsaasti kehittämisen varaa.

Toimijoilla ja palveluntuottajilla on hyvinvointivaikutuksista runsaasti mutu-tuntumaa, mutta vertailukelpoiselle ja päteviin arviointimenetelmiin perustuvalla tiedolla olisi paikkansa erilaisten palveluiden ja toimenpiteiden sekä erilaisten ja eriaikaisten interventioiden vaikuttavuuden arvioinnissa ja vertailussa.

Yksi mahdollisuus olisi, että palvelujen hankinnasta vastaavat tahot ja hankkeita rahoittavat tahot vaatisivat tällaisten mittareiden käyttöä tarjouspyynnöissä tai hankerahoituksen kriteereissä. Hankemuotoisessa toiminnassa haasteena on myös se, että usein vaikutukset näkyvät vasta hankeajan päätyttyä, jolloin vaikutusten mittaminen jäisi esim. jonkin tutkimuslaitoksen vastuulle.

5.1. Kustannushyötyanalyysin vaiheet

Vantaalla (Tsemptaan yhdessä – kumppanuudella työelämään), Oulussa (Tuetua työllistymistä maahanmuuttajille) sekä Raahessa (Työnoste Raahen) toimivien hankkeiden kustannushyötyjen analysoinnissa käytettiin pohjana valtioneuvoston kanslian tilaamaa Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle -tutkimusta (Alasalmi ym. 2019). Tutkimuksessa arvioidaan työttömyydestä syntyvien suorien kustannusten, kuten työttömyysturvan, työvoimapalvelujen ja työllistämistoimenpiteiden lisäksi epäsuoria kustannuksia, kuten verotulojen menetystä, sosiaali- ja terveyspalvelumenoja sekä työttömien tulonmenetystä. Tutkimus sisältää mikrotason simuloituja laskelmia, joiden perusteella voidaan arvioida, kuinka suuri kustannus yhdestä työttömästä koituu maksettuina tulonsiirtoina ja menetettyinä verotuloina mitattuna ja kuinka tämä riippuu hänen taustominaisuuksistaan. Mikrosimulointiin perustuva analyysi ei kerro työllistymisen kokonaistaloudellisia vaikutuksia (esim. mahdolliset muutokset työllistyvän käyttäytymisessä tai työttömien työllistymisen vaikutukset veroihin ja tulonsiirtoihin pitkällä aikavälillä), vaan vain välittömät vaikutukset tulonsiirtoihin, veroihin ja tuloihin (mts. 38). Tutkimuksessa mikrosimulointilaskelmia on tehty mm. ulkomailla syntyneistä asiakkaista, pitkäaikaistyöttömistä asiakkaista ja eri-ikäisistä asiakkaista. Simulointitulosten pohjalta voidaan arvioida työttömyyden kustannuksia potentiaalisilla verotulonmenetyksillä ja tulonsiirroilla mitattuna, mutta kaikkiin työttömyyteen ja työllistymiseen liittyviin kustannuksiin simuloinneilla ei päästä käsiksi (tutkimuksen laskentojen rajoituksista ks. esim. mts. 36).

Mainittujen kolmen hankkeen osalta kustannushyötyanalyysi eteni viidessä vaiheessa:

1. Laskettiin hanketoiminnan kulut sillä oletuksella, että hanke jatkuisi vakinaistettuna toimintana. Käytännössä tässä hyödynnettiin hankkeiden tämänhetkisiä budjetteja ja huomioitiin hankkeen toteutuksen aikana havaitut mahdolliset muutostarpeet hankkeiden toimintamalleihin ja sitä kautta myös tarvittavaan rahoitukseen.
2. Tarkasteluun otettiin sellaiset asiakkaat, jotka olivat varmuudella työllistyneet hankkeen myötävaikutuksella kustannushyötyanalyysin tekopäivään mennessä. Nämä asiakkaat jaettiin seuraaviin kategorioihin:
 - kokoaikaisesti työllistyneet työttömät (alle 300 päivää työttöminä olleet)
 - kokoaikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät (joka tässä yhteydessä tarkoitti vähintään 11 kk työttömänä olleita, koska mukailtiin Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle -tutkimuksen määritelmiä, mts. 34)
 - osa-aikaisesti työllistyneet työttömät (alle 300 päivää työttöminä olleet)
 - osa-aikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät (joka tässä yhteydessä tarkoitti vähintään 11 kk työttömänä olleita, koska mukailtiin Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle -tutkimuksen määritelmiä, mts. 34)
3. Hankkeiden myötävaikutuksella työllistyneiden henkilöiden aiheuttamat yhteiskunnalliset kustannussäästöt laskettiin "Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle" -tutkimuksessa esitettyjen mikrosimulointilaskelmien avulla siten, että

- kokoaikaisesti työllistyneiden pitkäaikaistyöttömien aiheuttamat kustannusvaikutukset on laskettu selvityksen osoittamilla pitkäaikaistyöttömän kustannusvaikutuksilla (mts. 49)
- kokoaikaisesti työllistyneiden työttömien aiheuttamat kustannusvaikutukset on laskettu selvityksen osoittamilla ulkomailla syntyneiden kustannusvaikutuksilla (mts. 47)
- osa-aikaisesti työllistyneiden pitkäaikaistyöttömien ja työttömien aiheuttamat kustannusvaikutukset on laskettu selvityksen osoittamilla osa-aikaisesti työllistyvien kustannusvaikutuksilla (mts. 43)

Jaottelun perusteella on laskettu henkilöiden työllistymisestä generoituvia nettohyötyjä, jotka kaikkien työllistyneiden osalta yhteenlaskettuna kuvaavat toiminnasta aiheutuvia säästöjä yhteiskunnalle vuositasolla².

Työnoste Raahe -hankkeen myötävaikutuksella työllistyneiden **turvapaikanhakijoiden** osalta laskelmissa hyödynnettiin ”Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle” -julkaisusta vain verotulojen kautta generoituvaa hyötyä, koska vastaanottopalveluiden piirissä olevat asiakkaat eivät ole oikeutettuja tutkimuksessa tarkasteltuihin yhteiskunnallisiin tukiin ja etuuksiin kuten työttömyysetuuteen ja asumistukeen. Sen sijaan heidän osaltaan laskelmissa huomioitiin vastaanottopalveluista aiheutuvat kulut, joista osa jatkuu työllistymisen jälkeenkin. Turvapaikanhakijoiden osalta laskelmissa huomioitiin myös työllistymisen seurauksena aiheutuva vastaanottorahan poistuminen (asiakkaan tienatessa yli 462,23 €/kk hän ei ole enää oikeutettu vastaanottorahaan).

4. Koska Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle -tutkimuksen laskelmissa käytetyt työttömille estimoidut työllistymispalkat vaikuttivat hankkeiden kokemusperäisten havaintojen perusteella melko korkeilta (ks. Alasalmi ym. 2019: 36–37), tehtiin varovaisuusperiaatetta noudattaen kohdan 3 mukaiset laskelmat myös niin, että Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle -tutkimuksessa esitetyistä yhteiskunnallisista kustannuksista (työttömyyden aikaiset tuet) ja hyödyistä (työllisyyden kautta generoituvat verotulot) vähennettiin molemmista 20 %.
5. Lopuksi verrattiin työllistymisestä yhteiskunnalle aiheutuvia säästöjä kohdassa 1 laskettuihin vakinaistetun toiminnan kustannuksiin.

² Laskelmissa siis oletetaan, että hankkeiden asiakkaat työllistyvät vähintään vuodeksi, mitä voi hankkeiden kokemusten perusteella pitää joidenkin asiakkaiden kohdalla epätodennäköisenä. Hankkeilla ei kuitenkaan ollut mahdollisuuksia seurata ja raportoida asiakkaiden työsuhteiden kestoa tai työssä pysymistä, tai ylipäätään tehdä pidemmän aikavälin seurantaasiakkaista, minkä vuoksi päädyttiin käyttämään vähintään vuodeksi työllistymisen oletusta, jota myös Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle -tutkimuksessa on käytetty. Hankkeita koskeissa laskelmissa siis oletetaan laskennallisesti sitä, että kaikkien henkilöiden tulee olla vuosi töissä, jotta lasketut hyödyt saavutetaan. Toisaalta on myös huomioitava se, että osa työllistyneistä työllistyy työsuhteisiin, jotka jatkuvat myös pidempinä työurina. Myös osa osa-aikaisesti työllistyneistä henkilöistä voi saada työsuhteensa vakinaistettua, jolloin hänen laskennallinen hyöty-arvonsa muuttuu. Laskelma siis olettaa hankkeiden myötävaikutuksella syntyneiden työsuhteiden pysyvän vakiintuneina yhden vuoden ajan ja tarkastelee näin ollen vain tätä ajanjaksoa ottamatta huomioon myöhempien vuosien osalta generoituvaa yhteiskunnallista hyötyä.

5.2. Tsempataan yhdessä -hankkeen kustannushyödyt

Vantaalla toimivan Tsempataan yhdessä -hankkeen myötävaikutuksella oli kustannushyötyanalyysin laatimisajankohtaan mennessä työllistynyt 43 henkilöä, mutta kustannushyötylaskelmaan otettiin mukaan vain 25 työllistynyttä, joista saatiin kaikki kustannushyötyanalyysiin tarvittavat tiedot, kuten tieto työsuhteen osa- tai kokoaikaisuudesta. Tarkastelussa heidät jaettiin neljään ryhmään sen mukaan, ovatko he työllistyneet kokoaikaisesti vai osa-aikaisesti ja ovatko he olleet työttömänä yli vai alle 11 kuukautta ennen hankkeen asiakkaaksi tuloa. Jaottelun perusteella on laskettu heidän työttömyytensä yhteiskunnalliset kustannukset ja työllistymisen seurauksena syntyvät kustannushyödyt, joiden yhteenlaskettu nettomäärä kuvaa työllistymisestä aiheutuvia säästöjä yhteiskunnalle vuositasolla. Laskenta on tehty yllä kohdassa 3 kuvatulla tavalla.

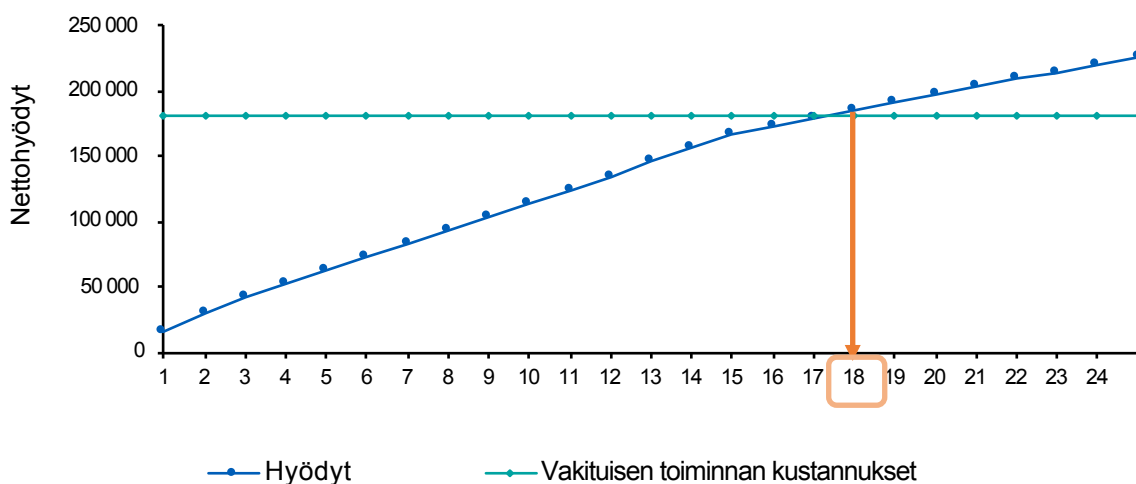
Kuviossa 1 esitetyn laskeman mukaan näiden 25 ulkomailla syntyneen työttömän työllistymisestä aiheutuu vuositasolla 226 690 euron säästöt yhteiskunnalle, kun käytetään yllä kohdassa 4 mainittua varovaisuusperiaatetta (- 20 % vähennetty kustannus- ja hyötypuolelta).

Hankkeessa työllistettyjen ulkomailla syntyneiden työttömien kustannusvaikutukset vuositasolla				
	Työlliset	Työttömyyden kustannukset	Työllistymisestä aiheutuneet kustannushyödyt	Säästöt
Yhteensä	25	-165 686	61 004	226 690
Kokoaikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät	2	-18 694	12 074	30 768
Kokoaikaisesti työllistyneet työttömät	13	-98 904	36 514	135 418
Osa-aikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät	6	-28 853	7 450	36 303
Osa-aikaisesti työllistyneet työttömät	4	-19 235	4 966	24 201

Kuvio 1: Tsempataan yhdessä -hankkeessa työllistettyjen ulkomailla syntyneiden työttömien kustannusvaikutukset vuositasolla. (Laskelmissa on huomioitu -20 % vähennys "Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle" -tutkimuksen alkuperäisistä lähtötiedoista.)

Kun huomioon otetaan vakituisen toiminnan arvioidut kustannukset (181 561 euroa) voidaan todeta, että hankkeen tuottamat yhteiskunnalliset hyödyt 25 asiakkaan osalta ovat vuositasona 45 129 euroa suuremmat kuin toiminnan kustannukset.

Alla olevassa kuviossa 2 työllistymisestä aiheutuvia säästöjä yhteiskunnalle verrattu Tsempataan yhdessä -hankkeen mallin mukaisen vakituisen toiminnan kustannuksiin (n. 182 000 €/vuosi). Tämän vertailun tuloksena on osoitettavissa, että jo 18 hankkeen asiakkaan kaltaisen ulkomailla syntyneen työttömän työllistyminen vuodeksi vastaisi vakituisen toiminnan kustannuksia, kun käytetään yllä kohdassa 4 mainittua varovaisuusperiaatetta (- 20 % vähennetty kustannus- ja hyötypuolelta)³.

Kuvio 2: Tsempataan yhdessä -hankkeessa työllistymisestä aiheutuvat hyödyt verrattuna vakituisen toiminnan kustannuksiin. (Laskelmissa on huomioitu -20 % vähennys "Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle" -tutkimuksen alkuperäisistä lähtötiedoista.)

³ Tässä tarkastelunäkökulmassa on huomioitava, että se on luonteeltaan havainnollistava. Tarkastelussa asiakaskategoriat on ns. "niputettu yhteen" eli ensimmäiseksi laskennallisen hyödyn muodostavat koko-aikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät, toiseksi alle 300 päivää työttömänä olleet ja koko-aikaisesti työllistyneet ja kolmanneksi osa-aikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät ja muut työttömät. Saavutettu nettohyöty olisi järjestyksestä riippumatta sama, mutta kohta, jossa hyötykäyrä leikkaa toiminnan kustannuskäyrän, vaihtelee järjestyksestä riippuen. Tarkastelunäkökulman tarkoitus on vain osoittaa, että varsin pienillä asiakasmäärillä kohderyhmässä saavutetaan hyvin nopeasti vuositason yhteiskunnalliset hyödyt, jotka ylittävät toiminnan kokonaiskustannukset.

5.3. Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeen kustannushyödyt

Oulussa toimivan Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeen myötä-vaikutuksella oli kustannushyötyanalyysin laatimisajankohtaan mennessä työllistynyt 96 ulkomailla syntynyttä työttöntä. Tarkastelussa heidät jaettiin neljään ryhmään sen mukaan, ovatko he työllistyneet kokoaikaisesti vai osa-aikaisesti ja ovatko he olleet työttömänä yli vai alle 11 kuukautta ennen hankkeen asiakkaaksi tuloaan. Jaottelun perusteella on laskettu heidän työttömyytensä yhteiskunnalliset kustannukset ja työllistymisen seurauksena syntyvät kustannushyödyt, joiden yhteenlaskettu nettomäärä kuvaa työllistymisestä aiheutuvia säästöjä yhteiskunnalle vuositasolla. Laskenta on tehty yllä kohdassa 3 kuvatulla tavalla.

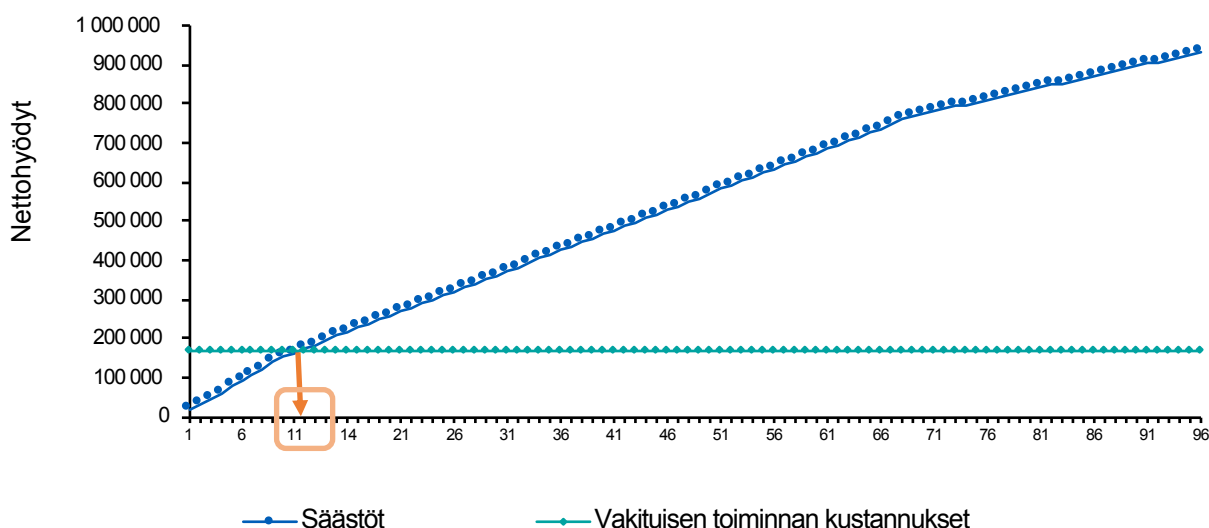
Kuviossa 3 esitetyn laskeman mukaan näiden 96 ulkomailla syntyneen työttömän työllistymisestä aiheutuu vuositasolla 931 792 euron säästöt yhteiskunnalle, kun käytetään yllä kohdassa 4 mainittua varovaisuusperiaatetta (- 20 % vähennetty kustannus- ja hyötypuolelta).

Tuettua työllistämistä maahanmuuttajille -hanke. Hankkeessa työllistettyjen ulkomailla syntyneiden työttömien kustannusvaikutukset vuositasolla (Laskelmissa on huomioitu -20 % vähennys PTT:n tutkimuksen alkuperäisistä lähtötiedoista)				
	Työlliset	Työttömyyden kustannukset	Työllistymisestä aiheutuneet kustannushyödyt	Säästöt
Yhteensä	96	-672 182	259 610	931 792
Kokoaikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät	10	-93 472	60 368	153 840
Kokoaikaisesti työllistyneet työttömät	59	-448 872	165 719	614 591
Osa-aikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät	11	-52 897	13 658	66 555
Osa-aikaisesti työllistyneet työttömät	16	-76 941	19 866	96 807

Kuvio 3: Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeessa t työllistettyjen ulkomailla syntyneiden työttömien kustannusvaikutukset vuositasolla. (Laskelmissa on huomioitu -20 % vähennys "Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle" -tutkimuksen alkuperäisistä lähtötiedoista.)

Kun huomioon otetaan vakituisen toiminnan arvioidut kustannukset (169 990 euroa) voidaan todeta, että hankkeen tuottamat yhteiskunnalliset hyödyt 96 asiakkaan osalta ovat vuositasolla 761 802 euroa suuremmat kuin toiminnan kustannukset.

Alla olevassa kuviossa 4 on työllistymisestä aiheutuvia säästöjä yhteiskunnalle verrattu Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeen mallin mukaisen vakituisen toiminnan kustannuksiin (169 990 €/vuosi). Tämän vertailun tuloksena on osoitettavissa, että jo 12 hankkeen asiakkaan kaltaisen ulkomailla syntyneen työttömän työllistyminen vuodeksi kattaisi vakituisen toiminnan kustannukset, kun käytetään yllä kohdassa 4 mainittua varovaisuusperiaatetta (- 20 % vähennetty kustannus- ja hyötypuolelta)⁴.

Kuvio 4: Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hankkeessa työllistymisestä aiheutuvat hyödyt verrattuna vakituisen toiminnan kustannuksiin. (Laskelmissa on huomioitu -20 % vähennys "Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle" -tutkimuksen alkuperäisistä lähtötiedoista.)

4 Tässä tarkastelunäkökulmassa on huomioitava, että se on luonteeltaan havainnollistava. Tarkastelussa asiakaskategoriat on ns. "niputettu yhteen" eli ensimmäiseksi laskennallisen hyödyn muodostavat koko-aikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät, toiseksi alle 300 päivää työttömänä olleet ja koko-aikaisesti työllistyneet ja kolmanneksi osa-aikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät ja muut työttömät. Saavutettu nettohyöty olisi järjestyksestä riippumatta sama, mutta kohta, jossa hyötykäyrä leikkaa toiminnan kustannuskäyrän, vaihtelee järjestyksestä riippuen. Tarkastelunäkökulman tarkoitus on vain osoittaa, että varsin pienillä asiakasmäärillä kohderyhmässä saavutetaan hyvin nopeasti vuositasen yhteiskunnalliset hyödyt, jotka ylittävät toiminnan kokonaiskustannukset.

5.4. Työnoste Raahe -hankkeen kustannushyödyt

Työnoste Raahe -hankkeen myötävaikutuksella oli kustannushyötyanalyysin laatimisajankohtaan mennessä työllistynyt 41 ulkomailla syntynyttä työtöntä. Heistä vastaanottokeskuksessa asuvia turvapaikanhakijoita oli 25 ja muita ulkomailla syntyneitä 16. Tarkastelussa heidät jaettiin neljään ryhmään sen mukaan, ovatko he työllistyneet kokoaikaisesti vai osa-aikaisesti, ja muiden kuin turvapaikanhakijoiden osalta otettiin huomioon myös se, ovatko he olleet työttömänä yli vai alle 11 kuukautta vuoden aikana. Laskenta on tehty yllä kohdassa 3 kuvatulla tavalla. Vastaanottokeskuksessa asuvien turvapaikanhakijoiden osalta huomioitiin työttömyyden kustannusten sijaan vastaanottokeskuksessa asumisesta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset.

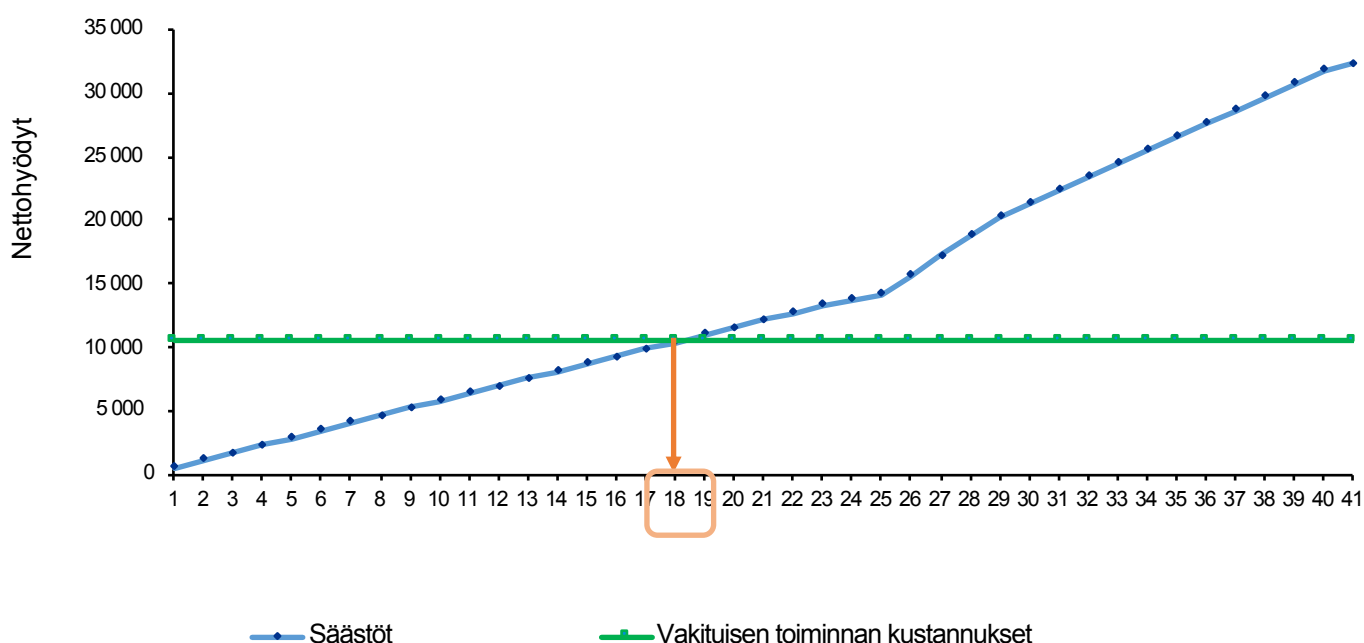
Kuviossa 5 esitetyn laskeman mukaan näiden 41 ulkomailla syntyneen henkilön työllistymisestä aiheutuu vuositason 324 605 euron säästöt yhteiskunnalle, kun käytetään yllä kohdassa 4 mainittua varovaisuusperiaatetta (- 20 % vähennetty kustannus- ja hyötypuolelta).

Hankkeessa työllistettyjen ulkomailla syntyneiden työttömien (ml. VOK-asiakkaat) kustannusvaikutukset vuositason				
	Työlliset	Työttömyyden kustannukset	Työllistymisestä aiheutuvat kustannushyödyt	Säästöt
Yhteensä	16	-126 301	57 058	183 359
Kokoaikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät	4	-39 624	25 591	65 215
Kokoaikaisesti työllistyneet työttömät	11	-81 869	30 225	112 094
Osa-aikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät	0	0	0	0
Osa-aikaisesti työllistyneet työttömät	1	-4 809	1 242	6 050
	Työlliset	Vastaanottopalveluista aiheutuvat kustannukset	Työllistymisestä aiheutuneet kustannushyödyt	Säästöt
Yhteensä	25	74 161	67 085	141 246
Kokoaikaisesti työllistyneet VOK-asiakkaat vastaanotto- -rahan poiston jälkeen	23	68 228	64 602	132 830
Osa-aikaisesti työllistyneet VOK-asiakkaat vastaanotto- -rahan poiston jälkeen	2	5 933	2 483	8 416

Kuvio 5: Työnoste Raahe -hankkeessa työllistettyjen ulkomailla syntyneiden työttömien (mukaan lukien vastaanottokeskuksessa asuvat turvapaikanhakijat) kustannusvaikutukset vuositason. (Laskelmissa on huomioitu -20 % vähennys "Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle" -tutkimuksen alkuperäisistä lähtötiedoista.)

Kun huomioon otetaan vakituisen toiminnan arvioidut kustannukset (104 500 euroa) voidaan todeta, että hankkeen tuottamat yhteiskunnalliset hyödyt 41 asiakkaan osalta ovat vuositasolla 220 105 euroa suuremmat kuin toiminnan kustannukset.

Alla olevassa kuviossa 6 on työllistymisestä aiheutuvia säästöjä yhteiskunnalle verrattu Työnoste Raahe -hankkeen mallin mukaisen vakituisen toiminnan kustannuksiin (104 500 €/vuosi). Tämän vertailun tuloksena on osoitettavissa, että jo 18 hankkeen asiakkaan kaltaisen ulkomailla syntyneen henkilön työllistyminen vuodeksi vastaisi vakituisen toiminnan kustannuksia, kun käytetään yllä kohdassa 4 mainittua varovaisuusperiaatetta (- 20 % vähennetty kustannus- ja hyötypuolelta)⁵.

Kuvio 6: Työnoste Raahe -hankkeessa työllistymisestä aiheutuvat hyödyt verrattuna vakinaisen toiminnan kustannuksiin. (Laskelmissa on huomioitu -20 % vähennys "Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle" -tutkimuksen alkuperäisistä lähtötiedoista.)

5 Tässä tarkastelunäkökulmassa on huomioitava, että se on luonteeltaan havainnollistava. Tarkastelussa asiakaskategoriat on ns. "niputettu yhteen" eli ensimmäiseksi laskennallisen hyödyn muodostavat kokoaikaisesti työllistyneet VOK-asiakkaat, toiseksi osa-aikaisesti työllistyneet VOK-asiakkaat, kolmanneksi kokoaikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät, neljänneksi alle 300 päivää työttömänä olleet ja kokoaikaisesti työllistyneet ja viidenneksi osa-aikaisesti työllistyneet pitkäaikaistyöttömät ja muut työttömät. Saavutettu nettohyöty olisi järjestyksestä riippumatta sama, mutta kohta, jossa hyötykäyrä leikkaa toiminnan kustannuskäyrän, vaihtelee järjestyksestä riippuen. Tarkastelunäkökulman tarkoitus on vain osoittaa, että varsin pienillä asiakasmäärillä kohderyhmässä saavutetaan hyvin nopeasti vuositason yhteiskunnalliset hyödyt, jotka ylittävät toiminnan kokonaiskustannukset.

5.5. Yhteenvedoa kolmen hankkeen kustannushyötyanalyysistä

Hankkeista tehdyt kustannushyötyanalyysit osoittivat, että varsin pienen asiakasmäärän työllistyminen riittäisi kattamaan hankkeiden kaltaisen toiminnan vakinaiset kulut.

Kustannushyötyanalyysien antamien tulosten valossa vaikuttaakin erityisen kummalliselta, että hankkeissa kehitettyjen toimintamallien jatkuminen ei ole kaikilla alueilla varmaa.

On syytä myös huomioida se, että hankkeen toiminnan käynnistämiseen, hallintointiin, markkinointiin ja tunnettuuden saamiseen sekä itse toimintamallin kehittämiseen menee aina aikaa. Onkin oletettavaa, että jos hankkeissa kehitettyjen toimintamallien käyttöä jatkettaisiin, voisivat niiden myötävaikutuksella työllistyneiden asiakkaiden määrät olla suurempiakin, kun käynnistämisvaiheeseen liittyvää työtä ei enää olisi.

Vantaan (luku 5.2.) ja Oulun (luku 5.3.) hankkeiden osalta laskelmien perusteena ovat asiakasryhmät ovat hyvin samankaltaisia, mutta Raahan hanke (luku 5.4.) poikkeaa tarkastelusta jonkin verran. Syynä on se, että Raahan hankkeessa työllistettiin erityisen paljon turvapaikanhakijoita, jotka työllistymisensä jälkeenkin ovat edelleen oikeutettuja vastaanottopalveluihin, mutta eivät toisaalta ole oikeutettuja työttömyyskorvauksiin tai muihin yhteiskunnallisiin etuihin. Raahan hankkeen osalta laskelma tehtiin oletuksella, että kaikki hankkeen myötä työllistyneet (myös osa-aikaiset) turvapaikanhakijat ansaitsevat yli 462,23 €/kk, jolloin he eivät ole enää oikeutettuja vastaanottorahaan ja näin ollen heistä aiheutuvat majoitusvuorokausikulut laskevat. Majoituskustannukset ovat kuitenkin edelleen merkittävä kuluerä: vastaanottokeskusmajoituksen arvonlisäverollinen hinta ilman vastaanottorahaa on keskimäärin/laskennallisesti 46,23 €/vrk/hlö, joka tekee kuukaudessa 1387 €/hlö.

Yhteiskunnallisten kustannusten laskeminen sekä muiden yhteiskunnallisten ja yksilöllisten vaikutusten arvioiminen pitkällä tähtäimellä olisi kiinnostavaa erityisesti työpaikan saaneiden turvapaikanhakijoiden kohdalla. Vastaanottokeskuksissa asuvien turvapaikanhakijoiden työllistyminen voi hyödyttää alueen elinkeinoelämää erityisesti työvoimapulasta kärsivillä alueilla ja toimialoilla. Työllistyminen ja sitä kautta saatavat verkostot myös todennäköisesti lisäävät turvapaikanhakijan halukkuutta jäädä alueelle sen sijaan, että hän hakeutuisi esim. yksityismajoitukseen suuriin kasvukeskuksiin. Tällöin myös palkkatuloista generoituvat kunnallisverotulot jäävät alueelle.

Oletettavaa on, että turvapaikanhakijoiden työssäkäynti myös kohottaa turvapaikanhakijoiden pystyvyyden ja osallisuuden tunnetta sekä mielialaa. Työssäkäynti voi myös vähentää toimeettomuudesta seuraavia lieveilmiöitä ja siten kustannuksia. Työpaikan kautta turvapaikanhakija saa työkokemusta, sosiaalisia verkostoja ja mahdollisuuden oppia lisää suomen/ruotsin kieltä. Jos työssä käynyt turvapaikanhakija saa myönteisen turvapaikkapäätöksen, on hänen kotoutumis- ja

työllistymisprosessinsa oletettavasti jo pidemmällä kuin henkilöllä, joka ei ole työskennellyt turvapaikkaprosessin aikana. Tämä edelleen säästää yhteiskunnan kuluja kotoutumisvaiheessa. Yksilöllisestä näkökulmasta turvapaikanhakijalle merkittävää voi olla myös työllistymisen kautta avautuva mahdollisuus hakea työperusteista oleskelulupaa, jos tietyt muut edellytykset täyttyvät. Työskentely turvapaikkaprosessin aikana tai työperusteisen oleskeluluvan saaminen tätä kautta voisivat olla erityisesti työvoiman saatavuuden kannalta merkittäviä keinoja. Hallitusohjelmassa on myös kirjaus, jonka mukaan kehitetään lainsäädäntöä ja soveltamiskäytäntöä sen edistämiseksi, että työllistyneet kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet voivat nykyistä joustavammin saada oleskeluluvan työn perusteella.

5.6. Mahdollisuudet todeksi -hankkeen kustannushyödyt Jyväskylän kaupungille

Jyväskylässä toimineen Mahdollisuudet todeksi -hankkeen osalta kustannus-hyöty -tarkastelussa hyödynnettiin hieman erilaista lähestymistapaa kuin muissa hankkeissa. Keskeinen hankkeiden juurruttamisvaiheen kysymys usein on, minkä verran säästöjä työllistyminen tuo yhtäältä valtiolle ja toisaalta sille kunnalle, jonka asukas työtön on. Tarkastelu on tarpeellinen erityisesti pitkäaikaistyöttömien osalta⁶. Mahdollisuudet todeksi -hankkeen osalta tarkasteltiin kaupungin työmarkkinatuen rahoituksessa säästämiä varoja tilanteessa, jossa henkilö poistuu pitkäaikaistyöttömän statukselta.

Mahdollisuudet todeksi -hankkeen kohderyhmää ovat olleet vaikeasti työllistyvät, ulkomaalaistaustaiset henkilöt. Hankkeen toimenpiteisiin on osallistunut 69 henkilöä, joista suurin osa on ohjattu hankkeen myötävaikutuksella uudelle polulle. Hankkeeseen osallistuneiden henkilöiden tilanne (työtön, opiskelija, palkkatuetussa työssä jne.) tarkastettiin elokuussa 2019. Laskelmiin sisällytetty ajanjakso oli 05/2016–08/2019, sisältäen hanketta edeltäneen pilottijakson (05/2016–08/2017) ja varsinaisen hankkeen (09/2017–08/2019). Tarkastelujakson päättyessä yksi henkilö on perustanut oman yrityksen, kuusi henkilöä on muissa töissä (vakituinen, ei palkkatuettu työ) ja neljä henkilöä on töissä palkkatuella. Lisäksi seitsemän opiskelee (oppisopimus tai muu koulutus). Määrällisesti eniten henkilöitä on kuntouttavassa työtoiminnassa (23 kpl). Hankkeeseen osallistumisen jälkeen 22 henkilöä on työttömänä ja kuusi henkilöä kotona terveydellisistä tai muista syistä.

Suurin osa Mahdollisuudet todeksi -hankkeessa mukana olleista henkilöistä on ollut pitkäaikaistyöttömiä. Pitkäaikaistyöttömän statuksella olevasta henkilöstä aiheutuu kustannuksia kunnalle. Kunta maksaa valtiolle 300–499 päivää työttömänä olevan henkilön työmarkkinatuesta 50 %. Yli 1000 päivää työttömänä olleen henkilön kohdalla kunnan rahoitusosuus työmarkkinatuesta on maksimaalinen eli 70 %. Mahdollisuudet todeksi -hankkeen asiakkaista suurin osa oli ollut työttömänä yli 1000 päivää.

⁶ Työmarkkinatuen rahoituksesta 50 % tulee kunnilta sen jälkeen, kun työtön on saanut työmarkkinatukea 300 päivää. Kun työmarkkinatukea on maksettu 1 000 päivää, kunnan rahoitusosuus nousee 70 %:iin (ks. Työttömyysturvalaki 14 luku 3a§).

Kun pitkäaikaistyötön henkilö ohjataan toimenpiteisiin (kuntouttava työtoiminta, opiskelu, palkkatukityö tai työpaikka/yritystoiminta), kunnan työmarkkinatukimaksut valtiolle päättyvät. Muista hankkeista poiketen Mahdollisuudet todeksi -hankkeen kustannushyötyjä tarkasteltiin Jyväskylän kaupungilta säästyneiden työmarkkinatukimaksujen muodossa. Yhdestä pitkäaikaistyöttömästä – tässä tarkastelussa yli 1000 päivää työttöminä olleesta – aiheutuu Jyväskylän kaupungille kuukaudessa kustannusta 456,3 euroa (70 prosenttia työttömälle maksetusta työmarkkinatuestasta). Kustannuksia aiheutuu noin 70 euroa kuukaudessa (matkakorvaus 54€/kk sekä maksut palveluntuottajille 10–16 €/kk) silloin, kun henkilö on ohjattu kuntouttavaan työtoimintaan⁷. Muut toimenpiteet (esimerkiksi palkkatuettu työ, opiskelu, työharjoittelu jne.) eivät aiheuta suoria kustannuksia Jyväskylän kaupungille.

Mahdollisuudet todeksi -hankkeeseen osallistuneiden henkilöiden "status" (pitkäaikaistyötön, kuntouttava työtoiminta, työharjoittelu, opiskelu jne.) on selvitetty kuukausitasolla ja tätä kautta laskettu toiminnan aikaansaama säästö Jyväskylän kaupungille. Tämä tarkastelu osoittaa, kuinka paljon taloudellista hyötyä Jyväskylän kaupungille on aiheutunut siitä, että henkilö on poistunut pitkäaikaistyöttömän statukselta verrattuna siihen, että hän olisi ollut tarkastelujakson ajan (05/2016–08/2019) pitkäaikaistyötön. Lopputulokseksi saatiin noin puoli miljoonaa euroa (519 946 €). Hankkeen kokonaiskustannukset olivat noin 223 600 € ja kun tätä verrataan tulokseen, on Jyväskylän kaupungille toiminnasta aiheutunut nettohyöty ollut noin 296 346 euroa. Vuositasolla tarkasteluna hyöty on lähes 100 000 euroa. Vuositason tarkastelussa on huomioitava, että alkuvaiheen pilotin ja sitä seuranneen hankkeen kustannukset eivät ole täysin vertailukelpoisia.

5.7. Mitä kustannushyötyanalyysistä opittiin?

Vaikka kustannushyötyanalyysien tekeminen tässä raportissa esitellyistä hankkeista ja ylipäätään julkisen sektorin toiminnasta on vaikeaa ja yksiselitteisiä vastauksia ei yleensä saada, on kustannushyötyjen laskeminen kuitenkin ponnisteluja arvoista. Koska maahanmuuttajien kotoutumis- ja työllistymispalveluita kehitetään ja erilaisia toimintatapoja kokeillaan pitkälti hankkeissa, olisi tärkeää, että mahdollisuuksien mukaan myös pienemmissä hankkeissa ja toiminnoissa yhteiskunnallisia kustannuksia ja säästöjä arvioitaisiin.

Vaikka laskelmiin liittyykin aina rajoituksia ja puutteita, edes suuntaa-antavat laskelmat ovat parempia kuin ei laskemia lainkaan. Kotona Suomessa -koordinaatiohanke näkee kustannushyötylaskelmien tekemisen olennaisena osana hankkeiden toimintojen vakiinnuttamis- ja laajentamistyötä.

Hanke, jolla on esittää edes jonkinlainen laskelma toiminnan kustannushyödyistä, on todennäköisesti vahvemmillä pysyvän rahoituksen neuvotteluissa kuin hanke, joka ei ole tehnyt minkäänlaista analyysia kustannuksista ja hyödyistä.

⁷ Mahdollisuudet todeksi -hankkeen asiakkaiden osallistuminen hankkeeseen oli kuntouttavaa työtoimintaa.

Pilottihankkeissa tehdyistä kustannushyötyanalyysistä opittiin, että kustannushyötyanalyysin tekeminen olisi hyvä kirjoittaa jo hankehakemukseen ja suunnitella sitä varten tarvittavat toimenpiteet ja tiedontuotannon tavat jo hankkeen alusta saakka järkevästi. Tällöin välttyttäisiin ylimääräiseltä tiedonkeruutyöltä siinä vaiheessa, kun kustannushyötyanalyysia aletaan tehdä. Myös rahoittaja voisi jo hankkeen hakuvaiheessa edellyttää, että tietäntyyppiset (esim. työllistämishankkeet) tekisivät aikanaan kustannushyötyanalyysin hankkeen arviointi- ja juurruttamistyön tueksi. Tällöin olisi kenties myös helpompi saada eri hankkeista samalla logiikalla ja kriteeristöillä kerättyä tietoa laskelmien pohjaksi. Esimerkiksi Tsemppaan yhdessä -hanke pystyi hyödyntämään TE-toimiston URA-asiakastietojärjestelmässä olevia tietoja asiakkaista ja heidän työttömyyden kestostaan, koska hankkeessa työskentelee TE-toimiston asiantuntija. Sen sijaan esimerkiksi Työnoste Raahe -hankkeen laskelmat perustuivat hankkeen käytössä olleeseen Party-asiakastietojärjestelmään kirjattuihin tietoihin, jossa merkitsemislogiikka on erilainen kuin URAssa.

Ihannetilanteessa hankkeen toiminnan ja rahoituksen hallinnointiin käytettäisiin sellaista tietojärjestelmää, josta saisi luotettavasti ja vertailukelpoisesti myös kustannushyötyanalyysijä varten tarvittavat tiedot asiakkaiden taustasta (esim. työttömyyden kesto ennen hankkeeseen tuloa) ja heidän sijoittumisestaan hankkeen myötävaikutuksella (esim. työllistyminen kokoaikaisesti, työllistyminen osa-aikaisesti, työllistyminen palkkatuella jne.). Ihannetilanteessa hankkeiden asiakkaiden tietoja voisi myöhemmin yhdistää myös rekisteriaineistoihin, mahdollisesti esimerkiksi tulorekisteriin, jolloin voitaisiin tehdä pidemmän aikavälin seurantaa asiakkaiden työmarkkinastatuksesta, tuloista, heidän maksamistaan veroista jne. Ottaen huomioon, kuinka paljon maahanmuuttajien kotouttamiseen ja työllistämiseen liittyvä kehittämistyö ja uusien mallien kokeilu on keskittynyt eri kanavista rahoitettuihin hankkeisiin, tällaisen tiedon kerryttäminen hankkeiden asiakkaista olisi arvokasta. Nyt tiedot ja tulokset ovat hajallaan kunkin hankkeen alla, ja uskottavan kokonaiskuvan muodostaminen tai varsinkaan pitkän aikavälin vaikutusten arvioiminen on mahdotonta.

Hanketoimijat tarvitsevat myös koulutusta siinä, kuinka suoria euromääräisiä hyötyjä ja vaikeammin mitattavissa olevia, välillisempiä hyötyjä (esim. hyvinvointivaikutukset) voidaan mitata ja mitä mittaamisessa tulee huomioida.

6. Hanketyön ongelmakohtia ja ratkaisuehdotuksia

Keskusteluissa Kotona Suomessa -kokonaisuuteen kuuluvien pilottihankkeiden kanssa on noussut usein esiin kysymys hankkeiden toimintojen jatkuvuudesta ja toimintojen suhteesta pysyviin palveluihin nähden. Kokemus on, että hankkeet ovat tavoittaneet ja pystyneet auttamaan eteenpäin sellaisia henkilöitä, jotka ilman hanketta eivät todennäköisesti olisi päässeet eteenpäin, tai eteneminen olisi ollut ainakin hitaampaa ja epävarmempaa. Myös työnantajat ovat saaneet hankkeilta tukea, jota muuten ei olisi ollut tarjolla.

Usein kysytty kysymys on, miksi tällaisia henkilökohtaisia, työnhakijoiden ja työnantajien tarpeisiin räätälöitäviä palveluita on tarjolla vain määräaikaissä työllistämishankkeissa tai toisaalta kilpailutetuissa valmennuspalveluissa, joiden kesto on yleensä lyhyempi ja joissa toteuttajatahot vaihtuvat hankintakausien mukaan.

Tällaiset ratkaisut eivät ole pitkäjänteisiä eivätkä tue hiljaisen tiedon kertymistä ja luottamuksen rakentumista asiakkaiden ja alueen työnantajien suuntaan. Lisäksi hankkeissa tehdyssä ohjaustyössä on elementtejä, joita esim. työhönvalmennuspalvelussa, joka lienee lähin lakisääteisten palveluiden vastine hankkeissa tehdyille henkilökohtaiselle ohjaustyölle, ei yleensä ole mukana: esim. omakielinen neuvonta maahanmuuttajayhdistysten tiloissa ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien tavoittaminen (Tsempataan yhdessä -hanke), vapaamuotoiset, luottamuksen kasvattamiseen tähtäävät tapahtumat ja yhdessäolo (Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille -hanke) ja työpaikalle jalkautuva s2-tuki (Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen -hanke).

6.1. Ratkaisuna juurruttamisen tukemiseen tarkoitettu erillinen rahoitus

Melko yleinen ongelma tuntuu olevan, että hankkeissa kehitetyt, hyvin onnistuneet, olemassa olevia palveluita tarkoituksenmukaisella tavalla täydentävät palvelut eivät juurru pysyväksi toiminnaksi. Tällöin hankkeen vaikutukset rajoittuvat yleensä siihen apuun ja tukeen, mitä hankkeessa olleet maahanmuuttaja-asiakkaat ja alueen työnantajat ovat hankkeen aikana saaneet. Toki hankkeita toteuttavien organisaatioiden osaaminen on yleensä lisääntynyt ja mm. yhteistyö muiden tahojen kanssa on saattanut syventyä. Joitakin työtapoja tai materiaaleja saattaa jäädä myöhemmin hyödynnettäväksi. Kuitenkin tilanne hankkeiden päättyessä on valitettavan usein se, että hankkeen aikana parempaa palvelua saaneet maahanmuuttaja-asiakkaat ja työnantajat palaavat asioimaan kuormittuneisiin peruspalveluihin tai jäävät palveluiden ulkopuolelle.

Kaikkea hankkeena tehtyä toimintaa ei toki ole tarkoituksenmukaistakaan pyrkiä vakiinnuttamaan, mutta on surullista, että edes kaikkein toimivimmat ja kustannustehokkaimmat mallit eivät välttämättä jää elämään.

Vaikuttaa siltä, että hankkeen toimintojen juurruttamiseen ja pysyvän rahoituksen löytämiseen ei usein ole riittävästi aikaa tai kykyä hankkeen aikana. Tähän on monia syitä:

- Varsinainen asiakkaisiin kohdistuva toiminta (mm. asiakkaiden ohjaaminen tai kouluttaminen) vie suurimman osan hanketyöntekijöiden työajasta, jolloin juurruttamistyötä ei ehditä tehdä.
- Ongelmana voi olla se, että juurruttamista varten vaadittavia tuloksia, esim. riittävää asiakasmäärää ja tietoa heidän sijoittumisestaan työmarkkinoille tai opiskelemaan, on usein saatavilla vasta hankkeen loppuvaiheessa, jolloin juurruttamistyön aloittaminen on liian myöhäistä.
- Hanketta toteuttanut taho saattaa olla pysyvän toiminnan kotipesäksi epäluonteva tai epäsopeva (esim. pieni kunta valtakunnallisen palvelun kotipesänä) tai sillä ei ole mahdollisuutta tarjota palvelua esim. ostopalveluna hankekauden jälkeen.
- Hanketta toteuttavan organisaation johto ei ole sitoutunut hankkeeseen tai ei näe sen hyötyjä. (Viime kädessä toteuttajaorganisaatio vastaa rahoittajaan päin hankkeesta ja sen tulosten juurtumisesta, eivät yksittäiset hanketyöntekijät.)
- Juurruttaminen ja pysyvän rahoituksen neuvottelemineen edellyttävät usein sellaista osaamista ja kontakteja, jota hankkeissa työskentelevillä ohjaajilla ja kouluttajilla ei välttämättä ole: esim. kustannushyötyjen laskemista ja osoittamista, mahdollisten pysyvien rahoituskanavien tuntemusta, oman toiminnan konseptointia "myyväksi" paketiksi ja yhteyksiä kyseisen toiminnan kannalta olennaisiin päättäjiin.

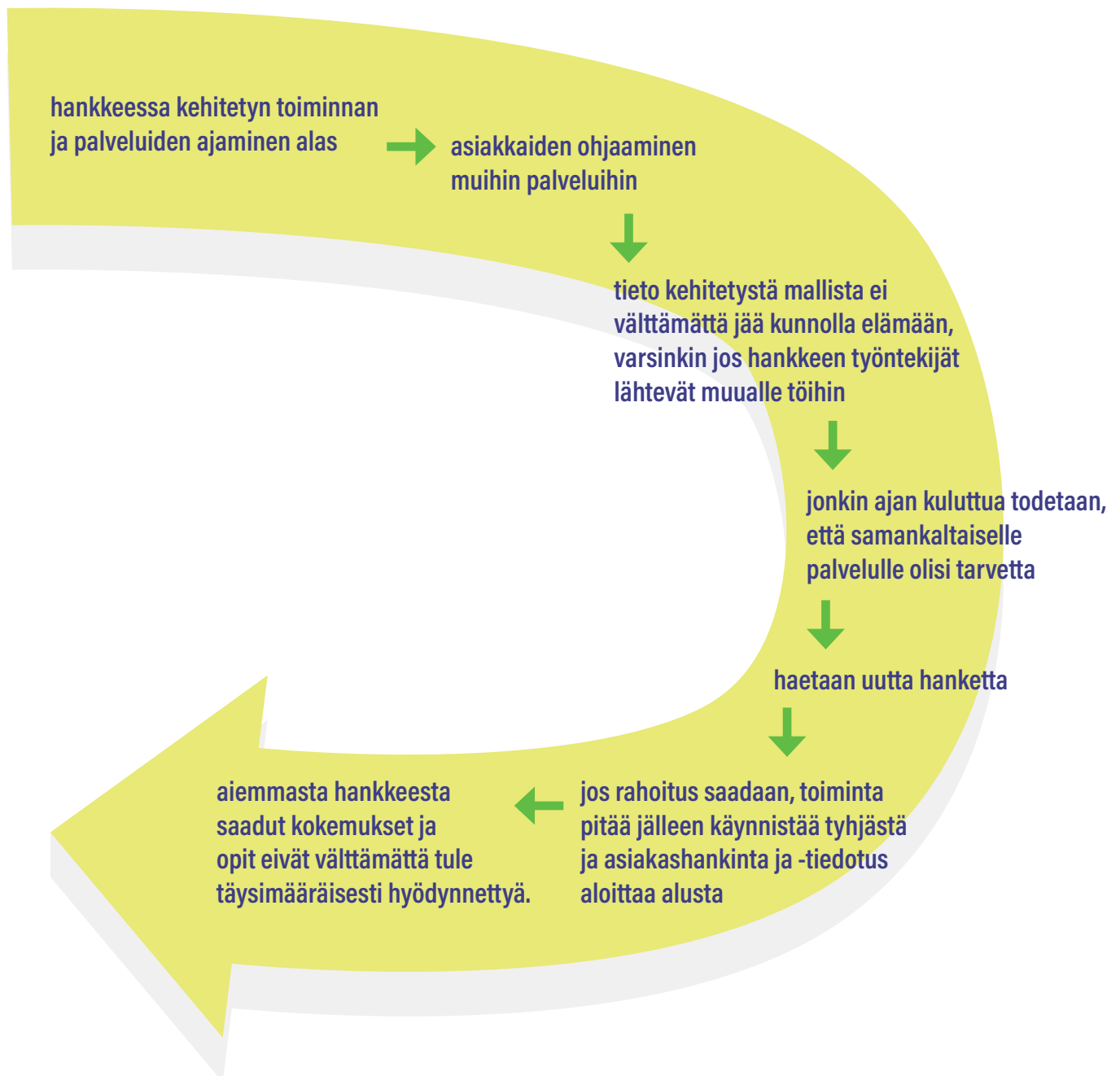
Joskus hankkeiden loppuvaiheessa mietitään, kannattaisiko hakea uutta hanke- rahoitusta, jotta toimintaa voitaisiin jatkaa. Kestävää kasvua ja työtä -rakennerahasto-ohjelman (2014–2020) erityisissä valintakriteereissä työllistymisen ja koulutukseen pääsyn edistämiseen tähtäävien erityistavoitteiden osalta todetaan, että "hankkeessa kehitetään **uudenlaisia ratkaisuja** tai tuotetaan erityistä lisäarvoa" olemassa oleviin palveluihin tai toimenpiteisiin. Lisäksi yleisissä kriteereissä todetaan, että hakijalla "on edellytykset vastata hankkeella aikaansaadun toiminnan **jatkuvuudesta hankkeen päättymisen jälkeen**, ellei se hankkeen luonteen vuoksi ole tarpeetonta" (ks. myös laki alueiden kehittämisen ja rakennerahasto- hankkeiden rahoittamisesta 10§). Samankaltainen vaatimus rahoituksella tuetun toiminnan jatkamisesta on AMIF- ja ISF-rahastoja koskevassa laissa sisäasioiden rahastoista (12 §).

Näistä kirjauksista seuraa, että aiemmassa hankkeessa kehitetyn toiminnan jatkaminen juurruttamisen ja vakiinnuttamisen ajaksi ei sinänsä olisi riittävä peruste uuden hankerahoituksen saamiselle, koska vakiinnuttaminen olisi pitänyt tehdä jo ensimmäisen hankkeen aikana. Tätä ongelmaa todennäköisesti yritetään kier-

tää jonkin verran sillä, että hankehakemukseen kirjoitetaan jokin uusi näkökulma, vaikka todellisuudessa on tarkoitus jatkaa pitkälti aiemman hankkeen mukaista toimintaa. Pahimmassa tapauksessa uuden hankerahoituksen päättyessä ollaan edelleen samassa tilanteessa, jossa pysyvää rahoitusta ei ole saatu neuvoteltua.

Olisi syytä pohtia, voisiko hankkeita rahoittavilla tahoilla olla jokin erillinen juurruttamisen tukemiseen tarkoitettu budjetti, josta voitaisiin myöntää rahoitusta puhtaasti siihen, että hankkeessa kehitetty malli saadaan vakiinnutettua ja pysyvä rahoitus neuvoteltua.

Samalla turvattaisiin asiakkaille suunnatun toiminnan jatkuminen myös tämän jatkokauden ajan. Tämä voisi vähentää paitsi edellä kuvattuja, nimellisesti uuden idean sisältäviä hankehakemuksia myös sitä, että hankkeilla pyritään ratkaistaan vuosi toisensa jälkeen samoja ongelmia, koska niitä ei ole ratkaisu pysyvässä palvelujärjestelmässä ja pysyvällä rahoituksella. Tämä aiheuttaa turhaa työtä ja tyhjääkäyntiä useassa vaiheessa:

Jos olisi käytettävissä erillinen juurruttamisen tukemiseen tarkoitettu budjetti, hankkeiden rahoittajat voisivat yhdessä muiden olennaisten tahojen kanssa arvioida, mitkä käynnissä olevista hanketoiminnoista ovat sellaisia, joiden juurruttaminen pysyväälle rahoitukselle olisi erityisen perusteltua ja tarpeellista. Arviointityössä tulisi olla mukana ainakin pysyvää toimintaa pyörittävät ja niiden rahoituksesta vastaavat tahot sillä alueella, johon toimintaa oltaisiin juurruttamassa. Lisäksi olisi hyvä käyttää arviointityössä henkilöä, joka pystyisi arvioimaan juurrutettavan toiminnon potentiaalista erityislaatuista myös valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla. Olennaista saattaisi olla myös ministeriöiden, ELYjen ja mm. Kuntaliiton tuki tilanteissa, joissa palvelun juurtuminen pysyvään palvelujärjestelmään nähdään erityisen tarpeellisena mutta vaikeana. Juurruttamiseen myönnettävän hankerahoituksen saamisen edellytyksenä tulisi olla lisäksi se, että juurruttamista olisi yritetty tehdä jo varsinaisella hankekaudella ja että on erityiset perusteet uskoa, että myönnettävällä lisääjalla neuvottelut pysyvästä rahoituksesta todella etenevät. Rahoittaja voisi vaatia hanketoimijalta yksityiskohtaisen suunnitelman siitä, miten juurruttamistyötä ja rahoitusneuvotteluja aiotaan toteuttaa. Pitäisi pohtia, perittäisiinkö juurruttamiseen myönnetty rahoitus takaisin, jos jatkoajalla ei onnistuta hankkeen päätehtävässä eli juurruttamisessa.

6.2. Ratkaisuna hankkeiden tiedot ja tulokset kokoava hakukone

Toinen usein toistuva havainto on se, että hankkeissa kehitetään samanlaisia ratkaisuja ja toimintatapoja kuin aiemmissa hankkeissa. Lisäksi kehitetään samoja asioita kuin muissa samaan aikaan käynnissä olevissa hankkeissa. Yhtenä syynä tähän on varmasti se, että eri puolilla kenttää samat teemat ovat yhtä aikaa aidosti ajankohtaisia ja vaativat kehittämistä (esim. kielenopiskeluun tarkoitettujen pelien kehittäminen). Myös joidenkin rahoitushakujen teemat saattavat olla fokuksia niin, että nimenomaan halutaan useampi saman tyyppinen hanke. Toinen selitys on yllä kuvattu toimintojen juurruttamisen vaikeus: jos tarpeelliseksi todettua toimintaa ei saada pysyväksi, haetaan samaa kohderyhmää palveleva, aiempaa hanketta muistuttava uusi hanke. Kolmas merkittävä syy on se, että aiempien kokemusten hyödyntäminen on vaikeaa, koska on hankalaa pysyä perillä kaikesta kehittämistyöstä, mitä kotouttamiseen ja maahanmuuttajien työllistämiseen liittyvissä hankkeissa tehdään.⁸

Tästä seuraa, että aiemmin tehtyä kehittämistyötä ei siis aina riittävästi huomioida, ja yhteistyötä samankaltaisten hankkeiden kanssa ei aina tehdä tarpeeksi.

Aiheesta on kirjoittanut mm. KIITO-hankkeen projektipäällikkö Ene Härkönen (Härkönen 2019).

⁸ Kehittämistyötä tehdään toki myös muualla kuin hankkeissa: esim. lakisääteisissä toiminnoissa kuten kotoutumiskoulutuksessa ja TE-toimiston palvelussa, suuriin kuntiin perustetuissa osaamiskeskuksissa, kotouttamisen SIB-mallissa sekä omaehtoisissa koulutuksissa.

Tällä hetkellä kotoutumiseen ja maahanmuuttoon liittyvistä hankkeista voi hakea tietoa ainakin seuraavilta nettisivuilta:

- [Rakennerahastotietopalvelu](#): tiedot käynnissä olevan ohjelmakauden (2014–2020) EAKR- ja ESR-hankkeista. Tietoa voi hakea vapaalla tekstihaulla, eri hakuehtoja käyttämällä tai rahasto- ja toimintalinjakohtaisesti. Hankkeista on luettavissa perustietojen lisäksi tiivistelmä suunnitelmasta, kohderyhmä, tiedot rahoituksesta, maantieteellinen kohdealue, osallistuvien yritysten ja henkilöiden (suunniteltu ja toteutunut) lukumäärä sekä horisontaaliset periaatteet. Lisäksi päättyneistä hankkeista on luettavissa loppuraportin tiivistelmä.
 - Edellisen ohjelmakauden (2007–2013) hankkeiden tietoja voi hakea Rakennerahastot.fi-sivuston alla olevasta [EURA2007-tietopalvelusta](#).
- [EU:n sisäasioiden rahastot](#) (Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisraha-AMIF sekä sisäisen turvallisuuden rahasto ISF): Eusa-rahastojen nettisivuilla on eri teemojen alle koottu kyseiseen teemaan liittyvät hankkeet. Lisäksi nettisivuilla on kaikista AMIF- ja ISF-hankkeista Excel-muotoinen kooste, jossa ei ole hakutoimintoa ja joka on vaikealukuinen.
 - Sisäministeriön aiemmin hallinnoimista, [SOLID-rahastoista 2007–2013 rahoitetuista hankkeista](#) on saatavilla pdf-muotoiset tiivistelmät rahoitetuista hankkeista (lähinnä suunnitelmatyypisiä tekstejä, ei tuloksia) sekä tiivistelmät kunkin rahaston loppuarvioinneista.
- [Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto, hankerekisteri](#): tiedot Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2014–2020 rahoitetuista kehittämissankkeista. Tietoja voi hakea hankerekisteristä hakusanoilla ja tuenhakijan mukaan. Rekisterissä on näkyvissä myös päättyneitä hankkeita. Hankkeista on näkyvissä vain lyhyet kuvaukset, ei esim. tietoa tuloksista.
- [Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA, avustuskohteiden haku](#): nettisivuilta voi hakea avustuskohteita järjestön nimen ja käyttötarkoituksen mukaan (sanahaku).
 - Luettavissa on vain erittäin lyhyet tekstit avustuksen käyttötarkoituksesta, ei esim. kuvausta toiminnasta tai tietoa tuloksista.
 - Järjestöt vievät tietojaan [Innokylään](#), josta voi hakea tietoa hyvinvointi- ja terveysalalla tehdystä kehittämistyöstä. Esim. hakusanalla "Monikulttuurisuus ja vähemmistöt" löytyy maahanmuuttajiin liittyviä toimintamalleja.
- Google Maps -pohjaiseen [karttaan](#) on koottu ESR:n, AMIF:n, STEA:n ja maaseuturahaston rahoittamia, maahanmuuttajien kotoutumista edistäviä hankkeita. Kartassa on sekä käynnissä olevia että päättyneitä hankkeita. Hankkeista on luettavissa lyhyt kuvaus sekä joidenkin kohdalla linkki hankkeen nettisivuille tai esim. Rakennerahastotietopalveluun.
- Työ- ja elinkeinoministeriön järjestöavustus 2016–2019 kolmannen sektorin kotouttamistyöhön: [kotouttaminen.fi -verkkosivustolla](#) lyhyet kuvaukset rahoitetuista hankkeista.

- Työ- ja elinkeinoministeriön [kotouttamisen osaamiskeskuksen sivuille](#) on koottu tietoa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoimista käynnissä olevista ja päättyneistä kotouttamishankkeista. Lisäksi on listattu aihepiireittäin maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden kotoutumista, terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta edistäviä hankkeita (aiemmin THL:n ylläpitämä hankepankki).
- Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön jakamat kehittämisrahoitukset/valtionavustukset: internetissä ei ole saatavilla koostetta rahoitetuista hankkeista/kehittämistoiminnoista ja niiden tuloksista.
- Euroopan komission rahoittamat, aikuisten maahanmuuttajien kotoutumista edistävät hankkeet: [Aikuiskoulutuksen eurooppalainen foorumi EPALE](#), jossa on erillinen maahanmuuttajat-osio.

Yllä olevaa listaa katsomalla tulee selväksi, että yksittäisen hanketta hakevan tahon on erittäin vaikea pysyä perillä aiemmin tehdystä kehittämistyöstä. Ideaalitalanteessa kehittämistyössä tulisi huomioida aiemmat kokemukset ja kokeilut; nyt tiedon saaminen niistä on liian sattumanvaraista. Hankkeiden rahoituksesta päättävien tahojenkin lienee vaikea pysyä ajan tasalla eri tahoilla ja eri rahoituksilla tehtävästä kehittämistyöstä.

Jotta julkisin varoin rahoitetuista hankkeista saataisiin mahdollisimman paljon hyötyä mahdollisimman laajalle joukolle, tiedon kehitetyistä malleista, toimintatavoista, oppimateriaaleista ja hyvistä ja huonoista kokemuksista pitäisi olla huomattavasti helpommin saatavilla.

Myös Kestävää kasvua ja työtä -rakennerahasto-ohjelman (2014–2020) yleisissä valintakriteereissä todetaan, että kehittämishankkeiden tulokset pitää olla yleisesti hyödynnettävissä. Sama kirjaus on myös laissa alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta (10 §).

Olisi hienoa, että rahoitusmuodosta riippumatta kaikkien hankkeiden toiminnan kuvaukset ja tulokset olisivat saatavilla helpokäyttöisessä hakukoneessa.

Hakukoneesta voisi hakea käynnissä olevia ja päättäneitä hankkeita hakusanalla, kuten "maahanmuuttajaäidit", "kielenopetus työpaikalla", "luku- ja kirjoitustaidon koulutus" jne. Hakukoneen avulla hanketta – tai muuta, esim. lakisääteisissä palveluissa tehtävää kehittämistyötä – suunnittelevat tahot saisivat nykyistä helpommin tietoa aiemmasta, samaan aiheeseen liittyvästä kehittämistyöstä. Tämä voisi vähentää päällekkäistä työtä ja pyörän keksimistä uudelleen.

Hankkeet olisivat ehkä korkeatasoisempia, kun ne rakennettaisiin nykyistä useammin jo tehdyn kehittämistyön päälle. Hakukone voisi helpottaa myös yhteistyöverkoston luomista saman aihepiirin ympärillä toimivien tahojen kesken. Nyt tieto muualla tehtävästä, samaan aihepiiriin liittyvästä työstä on usein melko sattumanvaraista ja riippuu paljon toimijan omista verkostoista. Hankkeita rahoittavat tahotkin hyötyisivät hakukoneesta, koska sen avulla olisi helpompi arvioida rahoitusta hakevien hankkeiden uutuusarvoa ja sitä, onko hanketta hakeva taho huomionnut aiemmin tehdyn kehittämistyön. Luonteva paikka hakukoneelle olisi työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus.

6.3. Ratkaisuna koordinaatiohankkeet

Yllä on todettu, että hankkeissa tehtyjen oivallusten ja tulosten jakaminen ja niiden saattaminen muiden hyödynnettäväksi ei aina suju. Samoin on todettu, että hyvien ja kustannustehokkaidenkin toimintatapojen juurtuminen pysyväksi toiminnaksi on usein vaikeaa. Yhtenä tukena muun muassa näissä haasteissa voivat toimia valtakunnalliset koordinaatiohankkeet. Kotona Suomessa -hanketta edeltäneitä maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyviä koordinaatiohankkeita ovat olleet mm. työ- ja elinkeinoministeriössä toimineet ALPO-, MATTO- ja Osallisen Suomessa -hankkeet. Koordinaatiohankkeet kokoavat ja suodattavat tietoa ja tuloksia useasta yksittäisestä hankkeesta, mikä helpottaa kokonaiskuvan luomisessa ja koko palvelujärjestelmää koskevien kehittämis ehdotusten antamisessa. Esimerkiksi Kotona Suomessa -koordinaatiohanke on välittänyt pilotti-hankkeita koskevaa, koottua ja analysoitua tietoa muun muassa työ- ja elinkeinoministeriöön ja nostonut esiin kehittämistä tai esimerkiksi lakimuutosta vaativia asioita. Yksittäinen, tietyllä paikkakunnalla toimiva hanke ei välttämättä itse pystyisi tähän. Toisaalta myöskään ministeriöiden tai muiden organisaatioiden edustajien ei ole mahdollista seurata lukuisten yksittäisten hankkeiden etenemistä ja tuloksia tai arvioida niiden merkitystä palvelujärjestelmän kehittämisen kannalta. Myöskään pelkästään rahoittajan tekemät nostot ja yhteenvedot eivät välttämättä aja samaa asiaa, koska rahoittajalla ei yleensä ole samanlaista aihepiiriin liittyvää substanssiosaamista kuin tiettyihin sisältöihin keskittyvissä koordinaatiohankkeissa. Koordinaatiohankkeen alla toimivia yksittäisiä hankkeita tulisi olla kohtuullinen määrä, jotta koordinaatiohanke pystyy saamaan riittävän syvällisen kuvan hankkeiden työstä ja toimintamalleista.

Koordinaatiohankkeet myös tarjoavat hankkeille mahdollisuuden verkostoitua muiden saman aihepiirin hankkeiden kanssa. Tämä voi parhaassa tapauksessa johtaa suuriinkin synergiaetuihin: hedelmälliseen yhteistyöhön hankkeiden välillä, päällekkäisen työn välttämiseen ja sitä kautta tasokkaampiin ja tuloksellisempiin hankkeisiin.

Kotona Suomessa -hanke kysyi loppuvuodesta 2018 pilottihankkeiden edustajilta, mikä on ollut hyödyllisin tuen muoto, jota koordinaatiohanke on tarjonnut. Suurin osa vastaajista (n: 17) piti pilottihankkeille järjestettyjä tapaamisia kaikkein hyödyllisimpänä, koska niissä on päässyt vaihtamaan ajatuksia, ideoita ja kokemuksia muiden hankkeiden kanssa. Hyödyllisenä koettiin myös koordinaatiohankkeen suurelle yleisölle järjestämä tilaisuus, jossa pilottihankkeet olivat esillä. Avoimissa vastauksissa nostetaan esiin myös mm. se, että koordinaatiohankkeen kautta on mahdollista vaikuttaa päättäviin tahoihin. Mainitaan myös, että on tärkeää olla isommassa kokonaisuudessa mukana, koska se antaa yhdelle hankkeelle lisäpotkua ja näkyvyyttä. Koordinaatiohankkeen edustajan mukanaolo pilottihankkeen ohjausryhmässä on myös koettu hyödylliseksi; erään pilottiprojektin projektipäällikön mukaan se on antanut ohjausryhmässä oleville kunnan päättäjille käsityksen siitä, että valtiokin on kiinnostunut kyseisessä hankkeessa tehtävästä kehittämistyöstä.

Olisikin tarpeen, että jatkossakin yksittäisiä hankkeita ryhmiteltäisiin koordinaatiorahankkeiden alle, koska niiden avulla on mahdollista systemaattisesti edistää hankkeiden tekemää yhteistyötä, tiedonvaihtoa ja sitä kautta vaikuttavuutta. Koordinaatiorahankkeet voivat myös auttaa hankkeiden toimintojen juurruttamisessa ja laajemmassa palvelujärjestelmän kehittämisessä. **Luontevin paikka koordinaatiorahankkeille olisi ministeriö;** useimmissa kotoutumiseen liittyvissä aiheissa työ- ja elinkeinoministeriö tai opetus- ja kulttuuriministeriö. Jos koordinaatiorahanke toimisi ministeriössä, olisi paremmat ja suuremmat mahdollisuudet siihen, että hankkeista nousevia kehittämiskohteita todella alettaisiin huomioida palvelujärjestelmän kehittämisessä ja mahdollisissa lakimuutoksia vaativissa asioissa. Koordinaatiorahankkeen sijainti ministeriössä toisi koordinaatiorahankkeelle ja sitä kautta myös sen alla oleville yksittäisille hankkeille enemmän painoarvoa ja uskottavuutta. Tämä olisi hyödyksi hankkeissa kehitettyjen toimintojen eteenpäin viemisessä ja muun muassa toimintojen juurruttamisesta ja jatkorahoituksesta neuvoteltaessa.

7. Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Kotona Suomessa -koordinaatiorahaston ja pidempään työttömänä olleisiin maahanmuuttajiin keskittyneiden pilotihankkeiden kokemusten mukaan pitkäjänteinen, luottamuksellinen ja riittävän hyvin resursoitu henkilökohtainen ohjaustyö maahanmuuttaja-asiakkaiden ja työnantajien parissa on perusteltua ja johtaa toivottuihin tuloksiin. Monien asiakkaiden kohdalla hankkeiden kokemus on ollut se, että jos hankkeissa tarjotun kaltaista tukea ja palvelua olisi ollut asiakkaiden saatavilla aikaisemmin, esimerkiksi heti kotoutumiskoulutuksen jälkeen, asiakkaiden työttömyys ei välttämättä olisi kestänyt niin pitkään. Osa pilotihankkeista on myös tavoittanut työmarkkinoiden ulkopuolella olevia asiakkaita ja tukenut heitä työllistymisessä. Henkilökohtaisella palvelulla on voitu ratkaista yksilöllisiä työllistymisen esteitä olevia seikkoja.

Neljästä pilotihankkeesta laadittujen kustannushyötyanalyysien avulla on pystytty osoittamaan työllistymisestä aiheutuvia välittömiä yhteiskunnallisia säästöjä. Tarkastelut osoittavat, että varsin pienen asiakasmäärän työllistyminen riittäisi kattamaan hankkeiden kaltaisen toiminnan vakinaiset kulut. Tehtyjen laskelmien mukaan toiminnan kulujen huomioimisen jälkeen yhteiskunnalliset hyödyt ovat hankkeesta riippuen jopa n. 45 000 €–760 000 € vuodessa. Tästä huolimatta hankkeiden toimintojen juurruttaminen osaksi pysyvää palvelujärjestelmää ei ole helppoa. On yllättävää, että vaikka pienten kuntien työllisyysmenot (kuntien panostukset työllisyydenhoitoon sekä työmarkkinatukimaksut) ovat joitakin miljoonia euroja ja isompien kaupunkien useita kymmeniä miljoonia vuodessa, voi silti olla erittäin vaikeaa saada hankekauden jälkeen rahoitusta työllistymistä edistävälle toiminnalle, jonka kulut ovat muutamia satoja tuhansia vuodessa. Myös valtion työllisyydenhoidon budjettiin verrattuna hyviä työllistämistuloksia saavuttaneiden hankkeiden budjetit ovat mitättömiä.

Alla esitetään tiivistettynä tämän raportin kehittämisehdotukset:

- Työttömille maahanmuuttajille tulisi olla tarjolla pitkäjänteistä, henkilökohtaista tukea työnhakuun. Pidempään työttömänä olleiden maahanmuuttajien ja heitä palkkaavien työnantajien palveleminen edellyttää resursseja yksilöllisen, pitkäjänteisen ja laadukkaan ohjaustyön tekemiseen. Tukea tulee olla saatavilla myös työllistymisen tai esim. työkokeilujakson jälkeen.
- Vahvojen alkuvaiheen kotoutumispalveluiden lisäksi tulisi panostaa Suomessa jo pidempään asuneiden henkilöiden mahdollisuuksiin kehittää suomen/ruotsin kielen taitoaan ja työllistymisvalmiuksiaan.
- Kaikilla ihmisillä pitäisi olla mielekästä tekemistä ja mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan, vaikka työllistyminen olisi heidän kohdallaan epätodennäköistä.
- Tulisi koota ja analysoida kokemukset työsuhteen alussa/työsuhteen aikana järjestetystä suomen/ruotsin kielen opetuksesta. Jalkautuvan kielituen tai muulla tavalla organisoidun kielenopetuksen saaminen voi madaltaa rekrytointikynnystä. Kannattaisi selvittää, onko tarpeen luoda pysyvä malli työsuhteen alussa/työsuhteen aikana annettavalle kielituella/kielenopetukselle. Tulisi selvittää, millaiset mallit ovat sekä työnantajan että työntekijän kannalta toimivimpia.
- Olisi tarpeen saada tutkittua tietoa työnantajien näkemyksistä ja asenteista maahanmuuttajataustaisia työnhakijoita ja -tekijöitä kohtaan.
- Kustannushyötylaskelmia kannattaa käyttää hankkeiden toimintojen vakiinnuttamis- ja laajentamistyössä. Rahoittaja voisi jo hankkeen hakuvaiheessa edellyttää tietyn tyyppisiltä (esim. työllistämishankkeilta) kustannushyötyanalyysin tekemistä hankkeen arviointi- ja juurruttamistyön tueksi. Kustannushyötyanalyysin tekeminen olisi hyvä kirjoittaa jo hankehakemukseen.
- Tulisi pohtia, voisiko hankkeita rahoittavilla tahoilla olla erillinen juurruttamisen tukemiseen tarkoitettu budjetti, josta voitaisiin myöntää rahoitusta hankkeessa kehitetyn mallin vakiinnuttamiseen ja pysyvän rahoituksen neuvottelemiseen.
- Rahoitusmuodosta riippumatta kaikkien kotoutumiseen ja maahanmuuttoon liittyvien hankkeiden toiminnan kuvaukset ja tulokset tulisi olla saatavilla helpokäyttöisessä hakukoneessa.
- Koordinaatiorahat voivat vaikuttaa myönteisesti yksittäisten hankkeiden tasoon ja tuloksellisuuteen. Luontevin paikka koordinaatiorahakkeille olisi aihepiirin mukainen ministeriö.

Liite 1: Asiakastyypit

Alla oleva karkea asiakastyypittely hankkeiden asiakkaista on laadittu Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen -hankkeessa Oulun seudun ammattiopistossa.

Asiakastyypit 1:

Hyvillä valmiuksilla työelämään/koulutukseen tähtäävät

- vähintään ammatillinen perusasteen tai korkeampi koulutus lähtömaassa
- yleiset opiskeluvalmiudet kunnossa
- suomen kielen taito kehittyä koulutusten tai vapaa-ajan myötä tai on jo B-tasolla
- monenlaisia mahdollisuuksia niin työllistymiseen kuin kouluttautumiseen liittyen

Asiakastyypit 2:

Työelämään tähtäävät

- lähtömaassa jonkinlaista koulupohjaa ja/tai työkokemusta
- suomen kielen taitotaso heikko, A1.1.-1.2 (vaikka takana voi olla useitakin koulutuksia (luku- ja kirjoitustaito/koto-/kieli/valmentavat yms.), mutta ei merkittävää edistystä esim. kielitaidon osalta
- oppimisen haasteet moninaisia liittyen joko heikkoon koulupohjaan, traumaustausta; oppimisvaikeuksia ei ole tutkittu tarkemmin
- hyvä motivaatio työhön, mutta heikko kielitaito tulppana työllistymiseen

Asiakastyypit 3:

Koulutuksen kautta työelämään tähtäävät

- lähtömaassa jonkinlaista koulupohjaa ja/tai työkokemusta
- suomen kielen taitotaso paranee saadun kielikoulutuksen myötä (lähtötaso A1.3-A2.1 tai A2.2): tähtäin voi ensimmäisten kohdalla olla työvoimapoliittisissa/alalle suuntaviin koulutuksiin esim. tutkinnon osaan tai osiin tähtäävä koulutus, jälkimmäisen ryhmän osalla tavoite voi olla tutkintotavoitteinen koulutus
- motivaatio ja tahtotila hyvä sekä rohkeutta toimia ja käyttää suomen kieltä
- asiakkaalla itsellään ammatillisia mielenkiinnon kohteita esim. aiemman työkokemuksen tai työssäoppimisen pohjalta, joka helpottaa työkokeilupaikan etsimistä ja löytymistä. On oletettavaa, että kielitaidon paranemiselle on hyvät edellytykset työkokeilupaikan tämän mahdollistaessa.
- ei ole kulkemiseen liittyviä rajoitteita
- omat verkostot, joiden kautta voi löytyä mahdollisuutta työkokeiluun/työelämään

Asiakastyyppe 4:

Kuntoutusta ja moniammatillista tukea tarvitsevat

- luku- ja kirjoitustaito heikko/ei lainkaan koulunkäyntikokemusta lähtömaassaan
- opiskelu- ja oppimisvalmiudet heikot, esim. tietoteknisiä taitoja tai valmiuksia sähköisten viestimien käyttöön ei ole Suomessa ollessa muodostunut
- suomen kielen taitotaso on heikko, vaikka takana voi olla useitakin koulutuksia (luku- ja kirjoitustaito/koto-/kieli/valmentavat yms.), ei merkittävää edistystä kielitaidon osalta
- kielitaidon haaste rajoittaa myös annettavaa ohjausta, joka ilman tulkkia jää sisällöltään niukaksi
- ei kokemusta kodin ulkopuolella tehtävästä työstä lähtömaassakaan
- mahdollisesti erityisen tuen tarpeet oppimisessa, joita ei kuitenkaan ole tutkitu/kartoitettu tarkemmin
- yleinen terveydentila
- liikkumiseen liittyvät rajoitteet: ei ajokorttia, ei autoa, esim. perhetilanteesta johtuen elinpiiri rajoittuu omaan asuinalueeseen
- elämänhallinnalliset haasteet

Hankkeiden kokemusten mukaan tämän asiakasryhmän sijoittuminen yhteiskuntaan tai mielekkääseen tekemiseen edellyttäisi moniammatillista verkostoyhteistyötä, jossa olisi mukana mm. sosiaalitoimi, terveydenhuolto, TE-palvelut, koulutusorganisaatiot ja 3.sektorin toimijat. Tälle asiakasryhmälle sopivaa toimintaa voisi olla esim. kielitetty aikuisten työpajatoiminta. Tämän asiakasryhmän kohdalla usein myös tietojen siirtämiseen liittyviä haasteita, jos sähköinen asiointi ei onnistu tai verkkopankkitunnuksia ei ole olemassa.

Asiakastyyppe 5:

Korkeasti koulutetut

- periaatteessa hyvillä valmiuksilla työelämään/koulutukseen tähtäävät
- yleiset opiskelunvalmiudet kunnossa
- jos kotoutumiskoulutuksia taustalla, suomen kielitaito taso B1 tai parempi
- jos tullut korkeakouluopiskelijaksi Suomeen englanninkieliseen koulutusohjelmaan, on mahdollista, että suomen kielen taitoa ei valmistumisen jälkeen ole lainkaan. Nämä henkilöt eivät kuulu myöskään kotoutumispalveluiden piiriin, joten mahdollisuuksia kielitaidon kehittämiseen saattaa olla niukasti tarjolla
- haasteet työllistyä koulutustaustaa/osaamista vastaavaan työhön
- vaarana ajautua kompetenssiin nähden vääränlaiselle työllistymis-/koulutuspolulle

Liite 2

Kooste hankkeista ja viestit päättäjille

Hankkeen nimi

Mahdollisuudet todeksi

Toteuttaja

Keski-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liitto Wari ry

Toteutusaika ja -paikka

1.9.2017–31.8.2019 (Hanketta edelsi vuoden mittainen pilotti 2016–2017.) Jyväskylä

Kohderyhmä

Pitkäaikaistyöttömät maahanmuuttajat Jyväskylän seudulla. Asiakkaita ei ole valikoitu mitenkään. Hyvin heterogeeninen asiakasryhmä koulutuksen ja suomen kielen taidon suhteen. Mukana myös luku- ja kirjoitustaidottomia. Osallistuneiden iät 29–64 v.

Tavoite

1. Kehittää asiakaslähtöinen, työllistymistä edistävä, pitkäkestoisen tuen malli pidempään työttömänä olleille maahanmuuttajille.
2. Edistää maahanmuuttajien työllistymistä ja ennaltaehkäistä pitkäaikaistyöttömyyden kierteen syntymistä.
3. Juurruttaa toiminta osaksi Jyväskylän kaupungin toimintaa.
4. Luoda uusia yhteistyömalleja kolmannen sektorin ja viranomaisten sekä muiden toimijoiden välille.

Toiminta

Ryhmä- ja pienryhmätoimintaa 4h/pv, 4pv/vk, 3kk jaksoissa. Keskimääräinen ryhmässä oloaika oli 6 kk, joillakin vuosi. Asiakas voi aina oman polkunsä nivelvaiheissa palata ryhmään. Suomen kielen, yhteiskunta- ja työelämätiätouden, tietokoneen käytön ja nettiasioinnin, työ- ja koulutuksiin haun sekä terveyden ja hyvinvoinnin perusteiden opetusta ja ohjausta. Asiakkaan oman polun suunnittelua. Työ-, työkokeilu-, opiskelu- ja kuntouttavan työtoimintapaikkojen etsimistä. Asiakkaan kokonaisvaltaista opastusta ja neuvontaa.

Havaintoja hankkeen tuloksista lokakuuhun 2019 mennessä

Hankkeessa 50 asiakasta, sitä edeltäneessä pilotissa 30 asiakasta, yht.70 eri asiakasta. Asiakkaiden polut olivat pitkiä ja monivaiheisia. 70 asiakkaasta 59 % pääsi töihin tai opiskelemaan (opiskelu 19, töihin 21, oma yritys 1). Muita jatko-polkuja oli: kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, terveysongelmien takia ei eteenpäin ohjausta tai eläke. Luotiin uusi yhteistyön malli 3. sektorin toimijan (Wari), Jyväskylän kaupungin ja TE-toimiston kanssa. Toimintaa ei saatu juurrutettua huolimatta siitä, että kaikki tahot pitivät tätä toimivana ja hyvänä mallina, jollaista Jyväskylässä ei ole muuten tarjolla.

Viesti päättäjille

Pitkäaikaistyöttömät maahanmuuttajat tarvitsevat pitkäjänteistä, intensiivistä tukea työllistykseen. Polut ovat hyvin pitkiä, keskimäärin 2–3 vuotta. Kotoutumisajan jälkeistä suomen kielen opetusta tarvitaan kipeästi. Harva saavuttaa kotoutumisajalla sellaisen kielitaidon tason, että sillä pääsee opiskelemaan tai töihin. Kotoutumisaikana opittukin kieli unohtuu pitkään kotona työttömänä ollessa. Hankkeessa tehtiin korjaavaa työtä: intensiivisen, pitkäaikaisen tuen malli pitäisi aloittaa limittäin jo kotoutumiskoulutusten kanssa niin, että kotoutumisajan loputtua asiakas ei pääse putoamaan tuen ulkopuolelle. On epätarkoituksenmukaista ratkaista olemassa olevia ongelmia hankkeilla, jos niissä kehitettyjä toimivia malleja ei kuitenkaan oteta pysyvään käyttöön. Hankkeen jälkeen näitä palveluita tarvitsevat asiakkaat jäävät taas ilman heille sopivaa palvelua.

Hankkeen nimi

Ote työhön

Toteuttajat

Päätoteuttaja Työväen Sivistysliitto; osatoteuttajat Helsingin aikuisopisto, Silta-valmennus, Tampereen aikuiskoulutuskeskus ja Tampereen yliopisto

Toteutusaika ja -paikka

1.10.2017–31.12.2019, pääkaupunkiseutu ja Tampere

Kohderyhmä

Pitkään työttömänä olleet maahanmuuttajataustaiset henkilöt, erityisesti vähän koulutetut naiset. Mukana myös ammattiopintoja tekeviä henkilöitä.

Tavoite

Luodaan toimintamalli, joka ohjaa työhön ja koulutukseen pitkään työttömänä olleita maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Vahvistetaan maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työnhakutaitoja, tietoja suomalaisesta työelämästä ja eri ammanteista sekä taitoa toimia työssä suomen kielellä. Lisätään työnantajien valmiuksia palkata maahanmuuttajataustaisia henkilöitä sekä tukea suomen kielen oppimista ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta työpaikalla.

Toiminta

Vertaisryhmiä ohjaavien työelämäohjaajien koulutus, lisäksi mentorointikoulutus. Yleiset ja ammatilliset vertaisryhmät maahanmuuttajille (mentorointi tarpeen mukaan). Ryhmien kesto 5–8 kertaa, 2–4 h/kerta. Ryhmän teemoja: suomen kieli; työelämän arki ja vuorovaikutus työpaikalla; työelämän oikeudet ja velvollisuudet; työnhaku: työhakemus, cv, työhaastattelu; erilaiset polut työhön. Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen ja selkoviestinnän henkilöstökoulutus työnantajille.

Havaintoja hankkeen tuloksista lokakuuhun 2019 mennessä

Järjestetty yhteensä 17 vertaisryhmää, joista kaksi on edelleen käynnissä. Ryhmiin on osallistunut yhteensä noin 120 osallistujaa. Seurannassa tavoitettu 55 osallistujaa, joista 14 (25%) ilmoitti olevansa työssä ja 17 (31%) opiskelevansa. Koulutettu yhteensä noin 30 työelämäohjaajaa, joista 17 on ohjannut vertais-

ryhmää hankkeessa. Järjestetty yhteensä 4 henkilöstökoulutustilaisuutta kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta ja selkoviestinnästä hankkeen työnantajakumppaneille. Hankkeessa pilotoitu työelämäohjaajakoulutus on otettu mukaan JHL:n kevään 2020 koulutusohjelmaan.

Viesti päättäjille

Työpaikoilla tarvitaan ihmisiä, joilla on osaamista perehdyttää maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä työn tekemisen käytäntöihin ja työpaikkakulttuuriin sekä ohjata heitä myös muissa kotoutumiseen liittyvissä arjen asioissa. Kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja moninaisuuden ymmärrystä työpaikalla voidaan lisätä kouluttamalla työntekijöiden joukosta työelämäohjaajia. Työelämäohjaajat voivat toimia työpaikoilla ns. tutoreina tai kulttuuritulkkeina, tai he voivat vetää alakohdaisia ammattivertaisryhmiä esimerkiksi TE-toimiston asiakkaiden kiinnostusten mukaan, esimerkiksi työkokeilun rinnalla viikoittain. Lisäksi työpaikoille tulee tarjota kulttuurien välisen vuorovaikutuksen ja selkoviestinnän koulutusta työelämän vastaanottavuuden vahvistamiseksi.

Hankkeen nimi

The Nice Work Project

Toteuttaja

Helsingin Diakonissalaitoksen Säätiö

Toteutusaika ja -paikka

1.9.2017–31.8.2020, pääkaupunkiseutu

Kohderyhmä

Maahan muuttaneet, pitkäaikaistyöttömät naiset, joilla kotoutumisaika on mennyt umpeen.

Tavoite

Löytää asiakkaille työ tai oppisopimuskoulutus. Työllistymisvalmiuksien edistäminen, koulutukseen pääsy, osallisuuden lisääntyminen. Työnantajayhteistyön kehittäminen.

Toiminta

Ryhmämuotoinen työvalmennus, yksilöllinen työvalmennus, suomen kielen ryhmä, mentoritoiminta, vapaaehtoistyömahdollisuuksien tarjoaminen sekä yhteistyö työnantajien kanssa.

Havaintoja hankkeen tuloksista lokakuuhun 2019 mennessä

Tulokset 25.10.2019 saakka: Kirjattuja asiakkaita 156, joista 82 on tehnyt lopetuslomakkeen. Lopetuslomakkeen täyttäneistä 33% pääsi opiskelemaan ja 34% työllistyi. Lisäksi asiakaspalautteen perusteella 72 % kertoi tietämyksensä suomalaisesta työelämästä parantuneen selvästi. 19 naista on saanut suomalaisen mentorin.

Viesti päättäjille

Asiakastyöhön tulee varata tarpeeksi aikaa eli resursseja. Asiakasta on tuettava kokonaisvaltaisesti työnhaun aikana. Se, että asiakas saa monipuolista palvelua yhdestä paikasta, on tehokkaampaa kuin se, että palvelut on ripoteltuna moneen eri paikkaan.

Hankkeen nimi

Tsempataan yhdessä – kumppanuudella työelämään

Toteuttajat

Vantaan kaupunki, Uudenmaan TE-toimisto, Hakunilan kansainvälinen yhdistys, Itä-Vantaan somalikulttuuriyhdistys, Vantaan venäläinen klubi, Sahan-seura, Kii-pulasäätiö

Toteutusaika ja -paikka

1.1.2018–31.12.2019, Vantaa

Kohderyhmä

Pitkään Suomessa asuneet, kotoutumisajan ylittäneet maahanmuuttajat, jotka tarvitsevat tukea erityisesti työllistymiseen tai koulutuksen löytämiseen. Lisäksi maahanmuuttajajärjestöt.

Tavoite

Tavoitteena luoda järjestöjen, kunnan ja TE-palveluiden yhteinen matalan kynnyksen palvelumalli, jolla helpotetaan asiakkaiden jatkopolun löytämistä (=työ, koulutus, yrittäjäyys). Tavoitteena myös selkiyttää maahanmuuttajajärjestöjen ja viranomaisten rooleja sekä kehittää järjestöjen ja viranomaisten osaamista.

Toiminta

Yksilöohjaus, omankielinen ohjaus maahanmuuttajajärjestöissä, kunnan, TE-palveluiden ja järjestöjen yhteinen päivystys ja asiakasohjaus (1 krt/vko per järjestö, yhteensä 4 pv/vk), työnantajayhteistyö, koulutusyhteistyö, infotilaisuudet asiakkaille eri aiheista (aihepiirit asiakkaiden toiveiden mukaan, esim. työnhaku, TE-toimiston palvelut, koulutusinfot, hyvinvointi ja terveys, harrastukset, työnantajien täsmäinfot rekryistä)

Havaintoja hankkeen tuloksista lokakuuhun 2019 mennessä

Tulokset 24.10.2019 saakka: Kirjattuja osallistujia 444 hlö, lopettaneita 61 hlö. Asiakaskäyntejä yhteensä 2318 kpl (1.4.-26.9.2019). Lopettaneista 33 opiskele-massa, 24 töissä. Asiakasseuranta nro 3 tehty syksyllä 2019, seurannassa 363 asiakasta, joista 178 hlö (49%) mennyt eteenpäin: 66 töihin, 46 ammatilliseen koulutukseen, 49 muuhun koulutukseen, 17 työllistymistä edistävään palveluun. Toimintaa pyritään juurruttamaan tällä hetkellä Vantaan kaupungille, mutta pro- sessi on kesken.

Viesti päättäjille

Malli on havaittu hyväksi ja toimivaksi. Henkilökohtainen yksilöohjaus yhdistettynä omankieliseen tukeen on tehokas ja luottamusta herättävä tapa ohjata maahanmuuttaja-asiakkaita eteenpäin. Lisäksi jalkautuva työtapa (kunta+TE menevät järjestöjen tiloihin, työskentelevät järjestön työntekijän kanssa) tuo palvelun saavutettavaksi ja helposti lähestyttäväksi. Jos asiakas ei luota ohjaajansa, mikä voi olla erityisesti viranomaispuolen ongelma, ei ohjauskaan toimi kuten pitäisi. Hanke on kasvattanut viranomaisten ja järjestöjen keskinäistä luottamusta: opitaan arvostamaan eri osapuolten tekemää työtä ja hyödyntämään sitä uudella tavalla. Maahanmuuttajien vetämillä järjestöillä on paljon annettavaa työllisyyden edistämisen suhteen, ja järjestöt tulisi huomioida potentiaalisena kumppanina paremmin. Työnantajat pitäisi saada paremmin mukaan työllisyshankkeisiin, koska ilman niitä ei myöskään ole työpaikkoja. Sujuva suomen kielen taito ei voi olla tulevaisuudessa kynnyskysymys, sillä tästäkin hankkeesta on työllistynyt ihmisiä vasta kehityksessä olevalla suomen kielen taidolla. Työnantajien asenteisiin ja piileviin ennakkoluuloihin vaikuttaminen on seuraava askel. Työnantajille täytyy myös tarjota riittävää tukea, että maahanmuuttajien palkkaamisen kynnys madaltuisi.

Hankkeen nimi

Tuettua työllistymistä maahanmuuttajille

Toteuttaja

Nuorten Ystävät ry

Toteutusaika ja -paikka

1.9.2017–31.12.2019, Oulun seutu

Kohderyhmä

Oulun seudun työikäiset (18-65 v), ulkomaalaistaustaiset TE-palveluiden asiakkaat, joilla on riittävä suomen kielen taito ja jotka tarvitsevat tukea työllistymisessä.

Tavoite

Tavoitteena on löytää asiakkaan kanssa hänelle sopiva jatkopolku kohti avoimia työmarkkinoita, parantaa asiakkaiden työelämä- ja opiskeluvalmiuksia sekä lisätä asiakkaiden elämänhallintaa ja osallisuutta siten, että he kokisivat olevansa osa yhteisöä ja suomalaista yhteiskuntaa.

Toiminta

Yksilötapaamiset, ryhmä-/vertaistukitapaamiset, työelämäkoulutukset, yrityksiin jalkautuminen. Asiakkaat on otettu mukaan miettimään toimintamalleja.

Havaintoja hankkeen tuloksista lokakuuhun 2019 mennessä

Hankkeen asiakkaista 59% (104) on päässyt kiinni työelämään (osa-aikaiset, vakituiset) Tämän lisäksi 15 on työllistynyt palkkatuella, 4 on aloittanut yrittäjyyden ja 3 on työllistynyt opiskelujen jälkeen. 79 asiakasta on ohjautunut hankkeen kautta työkokeiluun ja 52 on lähtenyt opiskelemaan tai suorittamaan muuta

koulutusta. Hanke on tavoittanut 28 kuukauden aikana 289 maahanmuuttajataustaista asiakasta, joista hankkeeseen on kirjattu sisään yhteensä 215. 74 asiakasta on autettu vähän tai ohjattu sillä hetkellä heille sopivamman palvelun piiriin.

Viesti päättäjille

Upeiden työllistymistulosten taustalla on henkilökohtainen ja pitkäkestoinen tuki työtä hakeville maahanmuuttajille ja alueen työnantajille. Toimintamallissa olennaista ovat henkilökohtaiset matalan kynnyksen ohjauskeskustelut asiakkaiden kanssa, työhönvalmentajien sitoutuminen asiakkaan työllistymisen edistämiseen sekä vahvat yhteydet alueen työnantajiin. Työhönvalmentaja tukee asiakasta ja työnantajaa työpaikalla tapahtuvassa perehdytyksessä, ohjauksessa ja arvioinnissa. Työhönvalmentajan tuki on ollut käytössä sekä asiakkaalle että työnantajalle myös työllistymisen jälkeen. Tätä tukea erityisesti työnantajat ovat arvostaneet. Pitkäkestoinen tuki työpaikalla on hyvä keino varmistaa työn jatkuvuus, jos ongelmia ilmenee. Hankkeelle tehdyn kustannus-hyöty analyysin perusteella voidaan sanoa, että hanke on maksanut itsensä takaisin yhteiskunnalle 12. asiakkaan kohdalla. Yhteiskunnallinen hyöty on suurin, kun pitkäaikaistyötön työllistyy vakituiseen työpaikkaan. Toimintamallista tehdyn kustannushyötyanalyysin mukaan työllistymisestä aiheutuvat arvioidut yhteiskunnalliset hyödyt ovat vuositasolla 760 000 euroa, kun huomioidaan toiminnan kulut.

Hankkeen nimi

Työnoste Raahе

Toteuttaja

Raahen kaupunki

Toteutusaika ja -paikka

1.8.2017–31.12.2019, Raahen seutukunta

Kohderyhmä

Raahen seutukunnan maahanmuuttajat, jotka tarvitsevat tukea työllistymiseen tai koulutukseen pääsyyn. Henkilöt, jotka ovat keskeyttäneet kotoutumiskoulutuksen tai eivät sen suorittamisesta huolimatta ole saaneet riittäviä työllistymisvalmiuksia.

Tavoite

Maahanmuuttajien työllistämisedellytysten parantaminen. Edistetään alueen yritysten myönteistä suhtautumista maahanmuuttajien palkkaamiseen sekä madalletaan rekrytointikynnystä. Maahanmuuttajien työelämävalmiudet ja työelämätuntemus paranevat. Tavoitteena yhteistyömallin jatkuminen Raahen seutukunnassa hankkeen päättymisen jälkeen. Työuramentoreiden verkoston luominen.

Toiminta

Maahanmuuttaja-asiakkaille: alkukartoitus, yksilöohjaus, urasuunnittelu, CV:iden ja työhakemusten tekeminen, ammattisanastokoulutukset, räätälöidyt korttikou-

lutukset. Työnantajille: yritysysteistyö, työnantajien avustaminen rekrytoinneissa, apu työllistymiseen liittyvän byrokratian selventämisessä. Verkostoneuvottelut, messuille, seminaareihin ja tapahtumiin osallistuminen.

Havaintoja hankkeen tuloksista lokakuuhun 2019 mennessä

Kaksi vuotta hankkeen aloittamisesta 142 asiakkaasta 31 (n. 22%) on opiskele-
massa ja 43 (n. 30%) työelämässä. Työttöminä oli 33. Osaa asiakkaista ei tavoit-
tettu, joten heidän tilannettaan ei tiedetä.

Viesti päättäjille

Asiakkailta ja yrityksiltä saaman palautteen perusteella hankkeen toiminta on koettu erittäin tärkeäksi ja sen on todettu helpottavan maahanmuuttajan työllis-
tymistä ja palkkaamista. Hanke auttaa yritystä maahanmuuttajan palkkaamiseen
liittyvissä asioissa muun muassa kartoittamalla maahanmuuttajan osaamista ja
kohtaamalla sopivan yrityksen ja maahanmuuttajan. Myös piilotyöpaikkoja on
löytynyt yritysysteistyöverkoston avulla. Yritykset ovat kokeneet hyödylliseksi,
että on yksi paikka, josta he saavat tarvittaessa apua ja he toivovat, että vastaa-
vaa olisi jatkossakin tarjolla. Maahanmuuttaja taas saa apua työuransa alkuvai-
heessa esimerkiksi verokortin hankinnassa. He tarvitsevat paljon apua ymmär-
tääkseen suomalaisen työelämän systeemin.

Hankkeen nimi

Valmiuksilla vauhtia työllistymiseen

Toteuttaja

Oulun seudun koulutuskuntayhtymä

Toteutusaika ja -paikka

1.9.2017–30.4.2020, Oulu

Kohderyhmä

Maahanmuuttajat, joiden perustyöllistymisvalmiudet ovat puutteelliset, kotoutu-
miskoulutus on jäänyt kesken tai kotoutumiskoulutusta ei ole suoritettu. Maahan-
muuttajat, joilla on edellytykset työllistyä tai hakeutua koulutukseen hankkeen
toimenpiteiden seurauksena.

Tavoite

Hankkeen tavoitteena on kehittää koulutusneuvonnan, uraohjauksen, koulutuk-
sen ja suomen kielen tukitoimien yhdistelmä, jossa moniammatillisen verkosto-
ysteistyön kautta parannetaan pitkään työttömänä olleiden maahan-muuttajien
pääsyä työelämään, koulutukseen tai yrittäjyyteen.

Toiminta

Koulutusneuvonta, yksilö- ja uraohjaus, räätälöidyt ryhmävalmennukset (esim.
eritasoiset suomen kielen valmennukset, valmennusta korkeakouluopintoihin
hakemiseen, työnhakuun, oppimisvalmiuksiin eri ammattialoille), kielituki työko-
keilun aikana, osaamiskartoitukset, koulutuskokeilut, korttikoulutukset, verkosto-
ysteistyö.

Havaintoja hankkeen tuloksista lokakuuhun 2019 mennessä

Hankkeen osallistujista noin 64 % asiakkuus on päättynyt ja heistä 65 % on opiskelemassa ja 24% työssä, joista kaksi yrittäjinä. Hankkeen toiminta-aikaa on jäljellä noin puoli vuotta. Hankkeen loppuvaihetta haastaa osaltaan asiakkaat, joiden työllistyminen ei ole todennäköistä, vaan heille tulisi löytää jokin muu toimintakykyä ylläpitävä ja osallisuutta vahvistava mielekäs ratkaisu. Kielituettu työkokeilu on koettu hyödylliseksi sekä hankeasiakkaiden, työnantajien että viranomaisien taholta. Hankkeessa halutaan vielä selvittää jalkautuvan kielituen kustannushyötyjä ja soveltuvuutta tutkinto-opiskelijoiden työssäoppimisen tukitoimiin. Hankkeen toiminta ja saadut kokemukset ovat vahvistaneet käsitystä, että myös Ouluun tarvittaisiin alueelle soveltuva osaamiskeskuspalvelu ja toiminnan käynnistämiseen on haettu rahoitusta Oulun kaupungin kanssa.

Viesti päättäjille

Heikossa asemassa ovat Suomessa englanninkielisistä korkeakouluohjelmista valmistuneet, jotka haluaisivat jäädä Suomeen töihin, mutta eivät ole opiskelleet suomen kieltä. Sama koskee myös suoraan Suomeen töihin hakeutuneita, jotka eivät enää kuulu kotoutumisen palveluiden piiriin. Kielitaidon kehittymiseen voisi auttaa räätälöidyt pidempikestoiset intensiivivalmennukset huomioiden erilaiset oppimisvalmiudet ja koulutustausta. Hankkeeseen on myös ohjautunut asiakkaita, joiden suomen kielen taito on erittäin heikko huolimatta käydyistä kotoutumiskoulutuksista. Tällöin syiden selvittäminen ja jatko-ohjauksen ja sopivien polkujen mahdollistamisen merkitys korostuu. Myös koulutusten laadunvalvonnassa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että kotoutumiskoulutuksen käyneen kielitaidosta annettu arvio vastaa todellisuutta ja on yhdenmukaista koulutuksen järjestäjästä riippumatta.

Maahanmuuttajien ohjaustaitoista henkilöstöä tarvitaan sekä oppilaitoksissa että työpaikoilla. Vauhtia integroitumiseen voisi tuoda palveluiden yksilölliseen oikea-aikaisuuteen panostaminen. Oulun alueelle tarvitaan moniammatillinen keskitetty palvelu, joka edesauttaa kotoutumista ja Ouluun kiinnittymistä.

Liite 3

Kooste aiemmin tehdyistä selvityksistä, jotka liittyvät työnantajien näkemyksiin maahanmuuttajien palkkaamisesta & maahanmuuttajista suomalaisessa työelämässä

- [Uutta osaamista pk-yrityksiin -hankkeessa](#) on selvitetty, miten suomalaiset pienet ja keskisuuret yritykset ovat hyödyntäneet ulkomaalaisia korkeakoulu- ja ammattiopiskelijoita. Sivustolla mm. "Uutta osaamista pk-yrityksiin" -julkaisu (2017). Kyseessä on Owl Groupin laatima selvitys, jossa yritysten kokemia hyötyjä, haasteita ja ratkaisuja kartoitettiin pääosin sähköisen kyselyn (n: 386) ja yrityshaastatteluiden avulla (25 yritystä, joissa on ollut kv-osaajia, ja n. 70 sellaista, joissa ei ole ollut). Lisäksi kirjallisuuskartoitus aikaisemmista tutkimuksista, selvityksistä ja eri hankkeiden kokemuksista.
- Yritysten näkemyksiä vieraskielisestä työvoimasta, kohdemarkkinoista ja suhdanteista -selvitys (2017), COME-projekti. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää yritysten näkemyksiä kansainvälistymiseen, ulkomaalaistaustaisten/vieraskielisten työntekijöiden vaikutusta yrityksen toimintaan ja kansainvälistymiseen sekä yritysten näkemyksiä tulevaisuuden kilpailukykyyn. Vastaajina Helsingin seudun kauppakamarin jäsen- ja asiakasyrityksen edustajat (n: 359). Tutkimuksesta tehdyn koosteen saa pyytämällä Helsingin seudun kauppakamarista.
- [Vieraskielisten työntekijöiden kieliosaaminen yrityksissä -selvitys](#) (2018), COME-projekti. Tavoitteena oli selvittää yrityksissä yleisimmin käytetyt kielet, vaatimukset työntekijöiden ja harjoittelijoiden kieliosaamiselle (suomi/ruotsi) ja parhaita käytäntöjä vieraskielisten työntekijöiden kielitaidon kehittämiseksi ja työyhteisöön integroitumiseksi. Vastaajina Helsingin seudun kauppakamarin jäsen- ja asiakasyrityksen edustajat (n: 106).
- [Yritysten kokemukset ulkomaisesta työvoimasta työmarkkinoilla – katsaus koulutettujen maahanmuuttajien sijoittumiseen Helsingin seudun työmarkkinoille](#) 2018. Helsingin seudun kauppakamari, COME-projekti.
- [Made by Finland –selvityksessä](#) (2018) haastateltiin Suomessa asuvia ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä, opiskelijoita ja johtajia (n: 1085). Tavoitteena oli kartoittaa Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden, johtajien ja opiskelijoiden kokemuksia, näkemyksiä ja mielikuvia suomalaisesta työelämästä.
- Työ- ja elinkeinoministeriön Työelämä 2020 -hankkeen tekemä suomalaisen työelämän [Luottamuskysele](#) (toteuttaja TNS Kantar, 2018). Selvitetty mm. sitä, luotetaanko ulkomaalaistaustaisiin ihmisiin työntekijöinä.
- [Työnantajien kokemuksia maahanmuuttajan työllistämisestä Raahen seutukunnassa](#). Opinnäytetyö, Oulun AMK. Tekijät: Häkkilä Marika, Ravaska Anitta & Väärälä Sirpa. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla työnantajien kokemuksia maahanmuuttajan työllistämisestä Raahen seutukunnan alueella sekä selvittää, millaisia kehittämissuhteita työnantajilla on maahanmuuttajan työllistämiseen liittyen.
- [Helsingin seudun kauppakamarin teesejä maahanmuuttoon liittyvistä yrityspalveluista, työllistymisestä ja kotoutumisesta](#) (2016)
- [Innovaatiotalouden maahanmuuttopolitiikka. Kansainvälinen muuttoliike, maahanmuuttajat ja innovaatiopolitiikka](#) (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2015).
- [Tulokset maahanmuuttajayrittäjille suunnatusta kyselystä](#) (Suomen Yrittäjät, 2018). Kyselyyn vastasi 90 maahanmuuttajataustaista yrittäjää.

Lähteet

Alasalmi, Juho; Alimov, Naufal; Ansala, Laura; Busk, Henna; Huhtala, Ville-Valtteri; Kekäläinen, Antti; Keskinen, Peetu; Ruuskanen, Olli-Pekka; Vuori, Lauri 2019: [Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 16/2019.

Helsingin seudun kauppakamari 2018a: [Selvitys: vieraskielisten työntekijöiden kieliosaaminen yrityksissä](#). 7/2018. Helsingin seudun kauppakamari, COME-projekti.

Helsingin seudun kauppakamari 2018b: [Yritysten kokemukset ulkomaisesta työvoimasta työmarkkinoilla – katsaus koulutettujen maahanmuuttajien sijoittumiseen Helsingin seudun työmarkkinoille](#). Helsingin seudun kauppakamari, COME-projekti.

Härkönen, Ene 2019: [Hankkeet kehittävät uusia kotouttamisen malleja – vai kehittävätkö?](#) Blogikirjoitus kotouttaminen.fi –sivulla, julkaistu 22.3.2019.

Hallitusohjelma, [pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta](#). Julkaistu 6.6.2019.

Kotona Suomessa

Astu sisään. Se kannattaa.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto